

Opportunisme i sandkassen

- hos den danske intelligentsia og hos de statsbetalte uni-lærere, mener forfatteren og journalisten Carsten Jensen

”Med fare for at lyde moralistisk, så er der alt for megen opportunisme i den danske intelligentsia, herunder blandt uni-forskere og såkaldte ’eksperter’. Det udspringer formentlig af en magtesløshed eller af at man oplever sig uden for indflydelse, hvis man ikke er på det rigtige hold. Og så søger man derhen, hvor magten er: ’Hvis jeg overhovedet vil blande mig, gælder det om at sidde med ved forhandlingsbordet’...”

Det er **forfatteren Carsten Jensen**, som kommer med denne bredside mod kvaliteten i den danske samfundsdebat og danske intellektuelles – herunder uni-læreres – rolle.

”De fleste skriver eller blander sig i den offentlige debat for at vise, at de er på det rigtige hold. Derfor er der alt for mange ledige pladser i den danske debat, som er meget konsensusstyret. Der er meget få, som har lyst til at indtage rollen som modsigere eller outsiders. Den danske debat sker derfor som en slags håndsoprækning, hvor deltagere markerer tilslutning til den offentlige konsensus med få variationer. Det har gjort sig gældende i de væsentlige debatter: Om indvandrerne, Muhammedtegningerne, den danske krigsdeltagelse men også værdidebatten og 00’ernes kulturkanon?”

Forskere på borgernes side

”Jeg forstår, at der må indgås kompromiser i politik. Men jeg har ingen ambitioner om at sidde med i magtens maskinrum. Jeg vil hellere stå udenfor (døren), og så bidrage til at borgerne og offentligheden får en bred information og viden. Jeg henvender mig ikke til magthaverne, men til borgerne. Og der burde være flere forskere, som indtog den samme position. Det betyder jo ikke, at man stiller sig udenfor, blot at man faktisk involverer sig og blander sig offentligt i det, man har en faglig-saglig viden om, og som kan gøre borgerne klogere ...”

Statsbetalte forskere har en forpligtelse til at formidle:

”Når man beskæftiger sig med samtids- og samfunds-spørgsmål, opdager man jo sin enorme afhængighed af, at der er folk derude – journalister eller forskere – som gør deres arbejde ordentligt. Der skal være nogle, som påtager sig at undersøge ting til bunds, og som også giver det videre. Der er bare alt for mange i den position, som holder deres viden for sig selv eller indenfor en snæver kreds”.

INTERVIEW med Carsten Jensen s. 26

Efter skolelærerne kommer ... 2

Uni-minister Morten Østergaard antyder, at uni-lærerne er de næste, der får dikteret strammere arbejdsvilkår.

LEDEREN

Nogen har løjet ... 6

FORSKERforums retsreporter på første række i barok Penkowa-retssag, hvor eks-minister Sander blev krydsforhørt.

REPORTAGE

Medforfatterskaber 8

Inflation i sund's publiceringskultur, når en artikel kan have 40 forfattere. Men KUs og Aarhus' løsninger løser ikke konflikter for yngre forskere

ANALYSE: Karrierepolitik 10-14

Uni-ledelser fravalgte karrierepolitik 10

Rektorer og bestyrelser prioriterede ikke at få de ansattes trivsel og karrierer nævnt som målområder i deres udviklingskontrakter med ministeriet

Berøringsangst Uni-styrelse 11

– lavede tilsynsrapporter med fokus på ledelsernes karrierepolitik, men turde ikke kritisere eller påtale fejl og mangler

Tenure-track med torne 14

Ledelserne på KU og Aarhus vil lave tenure-forløb for unge. Men 8-årige forløb er for lange, og så er ’tenure’ også falsk varedeklaration, lyder kritikken

Galatea3 uden evaluering 18

Uni-ministeren afviser uafhængig undersøgelse af, hvad der blev det positive og negative afkast af politikernes prestigeprojekt 2006-07

TEMA: "Public Intellectual" 24-28

– en presset type i USA. Og i Danmark er der ikke tradition, roller og platform for den slags, konstaterer forfatteren Carsten Jensen

Efter skolelærerne kommer uni-lærerne ...

Spørgsmålet er, om der i virkeligheden findes en særlig dansk model for arbejdsmarkedet. Hvis man googler ordene "den danske model", får man forskellige svar. Wikipedia slår fast, at den danske model – forstået som frivillige aftaler indgået mellem fagforeninger og arbejdsgivere – faktisk findes i de fleste vestlige lande og også er ved at nå nye EU-medlemslande. Andre kilder giver varierende definitioner.

Beskæftigelsesministeriet priser den danske model på sin hjemmeside: "Parternes store indflydelse på beskæftigelsespolitikken, løn- og arbejdsvilkår er noget særligt for den danske arbejdsmarkedsmodel" **med tilføjesen:** "Staten blander sig så vidt muligt ikke i reguleringen af løn- og arbejdsvilkår, så længe arbejdsmarkedets parter er i stand til at løse problemerne selv på en forsvarlig måde. Det er noget særligt for det danske arbejdsmarked."

På det offentlige område er det desværre politikerne, der afgør, hvad der er "en forsvarlig måde".

Kan det ikke nås frivilligt mellem den offentlige myndighed og en fagforening, så overruler arbejdstagerne ved at lovgive "en forsvarlig løsning".

Ved forrige overenskomst var det sygeplejerskerne, der måtte holde for efter en opslidende konflikt.

I lærerkonflikten så vi en særdeles barsk KL-arbejdsgiver, som vidste, at de agerede med regeringspolitisk medvind. Derfor startede tvisten som den totale krig mod lærerne, som blev lockout'et. Ikke noget med langsom opbygning og derefter konflikt. For drejebogen sagde regeringsindgreb, og sådan blev det.

Også ved vore egne overståede overenskomstforhandlinger mødte fagforeningerne en kompromisløs arbejdsgiver. Gymnasielærerne mødte en mur. Og da arbejdsgiverne ikke havde fremsat krav på uni-området,

mente Moderniseringsstyrelsen/Finansministeriet ikke, at der var nogen grund til forhandlinger! Det lykkedes alligevel at få afsat tre møder og få minimale forbedringer igennem. Dog ikke på arbejdstidsområdet, hvor uni-fagforeningerne havde fremsat krav om mulighed for at lave bindende, lokale aftaler. Det afviste Finansministeriet med den kommentar, at det ønsker arbejdsgiverne ikke at indgå aftale om, da man er ved at afskaffe normer på alle andre områder!

“Morten Østergaard har allerede sendt et politisk signal ved at kræve ”at professorerne – ligesom folkeskolelærerne – skal undervise mere og tilbringe mere tid med de studerende

Selv om den aktuelle lægekonflikt er lidt anderledes, indeholder den de samme elementer som lærerkonflikten: hvis de privatpraktiserende lægers organisation ikke går ind på det offentlige krav, så truer et lovindgreb.

Imange år har den danske model – forstået som villighed fra begge parter til at indgå kompromiser, som begge parter kunne leve med – virket på det offentlige område. Men ikke længere.

Den danske model med frivillige aftaler forudsætter, at pressionsmidler med hhv. strejke eller lockout har en vis konsekvens, dvs. er til gensidig ulempe for de involverede parter. Sådan er det ikke (længere) på det offentlige område; dels har arbejdsgiveren

uendelige økonomiske ressourcer, og dels har de lovgivningsmagten bag sig, hvilken ingen i et demokrati kan sætte sig op mod. Dermed har den offentlige arbejdsgiver vetoret overfor ethvert krav, arbejdstagerne kan komme med. Finansministeriet har intet reelt incitament til at indgå kompromiser.

Den siddende regering har da også vist, at den ingen skrupler har ved landsdækkende at lukke en offentlig arbejdsplads, hvis en organisation ikke vil løse et arbejdsgiverproblem "på en forsvarlig måde".

Så uanset om man tror på den danske model eller ej, sætter de nys overståede forhandlinger 2015-overenskomstforhandlingerne i et nyt lys for organisationerne på det offentlige område. Vi må forvente, at Moderniseringsstyrelsens krav på uni-området vil blive fulgt kompromisløst op med manglende lydørhed over for vore krav.

2015 er om to år, men fagforeningerne må allerede nu begynde at forberede krav-formuleringer. Politikernes og ministeriets krav til uni'erne analyseres for at se på deres betydning for uni-lærernes arbejdsbetingelser. Og så må det overvejes, hvilke aktionsmuligheder fagforeningerne og uni-lærerne har indenfor lovgivningen til at modstå pres på forringelser på løn- og arbejdsvilkår og sætte alvor bag vore egne overenskomstkra.

Uddannelsesminister Morten Østergaard har allerede sendt et politisk signal ved at kræve "at professorerne – ligesom folkeskolelærerne – skal undervise mere og tilbringe mere tid med de studerende. Men uddannelserne skal ikke forvente flere penge." (Berlingske 21. maj)

Ministeren – der formentlig retter kravet mod alle fastlærere på uni' – har hermed tyvstartet med at varme op til de næste OK-forhandlinger i 2015. Han udfordrer vores ønsker om at få styr på arbejdstiden, så vi også har tid til forskning og forskningsfrihed.

Sporene fra lærerkonflikten skræmmer!

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt Pharmadanmarks undervisnings- og forskningsansatte. Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kilde-angivelse. **Redaktion:** Lektor Leif Søndergaard, DM I (ansvarshav. for dette nummer), Lektor Karsten Boye Rasmussen, DJØF, Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM1-sektorforskning, videnformidler Niels Westergaard, PharmaDanmark, Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk), Red. leder Jørgen Øllgaard (joe@dm.dk).

Redaktionens adresse: FORSKERforum, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Telefon: 38 15 66 33, Fax: 38 15 66 32. Bladets oplag er 7.500 ekspl. og udkommer 9 gange om året, den første uge i hver måned. **Øvrige adresser:** DM, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Tlf. 38 15 66 00. DJØF, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, Tlf. 33 95 97 00. Pharmadanmark, Rygaards Allé 1, 2900 Hellerup, Tlf. 39 46 36 00. **Fotos:** Signe Alvarez (hvor ikke andre er nævnt) **Grafisk Produktion:** www.prdesign.dk **Tryk:** Green Graphic ApS.

Næste deadline: 18. august 2013.

Rektorer: 'Minister sender abe videre til uni'erne

Uni-ministeren sendte en prøveballon op før stort temamøde, hvor han forventes at afsløre nye krav til uni'

Universiteterne skal igennem en kulturrevolution, så de uddanner til private jobs, lyder det nu fra **uddannelsesminister Morten Østergaard**. Hvis ikke uni'erne uddanner til jobs, som erhvervslivet efterspørger, forsvinder jobs ud af landet: "Uanset om vi uddanner eskimologer eller djøf'ere, skal de i fremtiden rettes mod det private arbejdsmarked".

Ministeren opererer med en tretrinsmodel, hvorefter bl.a. professorer/lektorer skal undervise mere (ligesom folkeskolelærerne), hvor professions-uddannede fleksibelt skal kunne gå over på uni'ernes kandidattrin, og hvor uddannelser skal være mere erhvervsrettede.

Uni-ministeren smed nogle lunser af sit udspil til BERLINGSKE, som havde kørt et længere tema om krisen i den danske uddannelsespolitik.

Undertema: Uni'erne har uddannet forkert

Ministerens udspil fjerner opmærksomheden fra, at det generelle problem, når regeringens politik på den ene side er, at mindst 50 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre videregående uddannelse i 2015, samtidig med at virkeligheden er, at 25 pct. af de kandidatuddannede faktisk går ud i længerevarende arbejdsløshed.

Sender ministeren den arbejdsløsheds-abe videre til uni'erne, når problemet i virkeligheden er lavkonjunktur på arbejdsmarkedet? – lyder spørgsmålet til **rektorkollegiets formand Jens Oddershede**.

"Jeg fortolker ministerens 'kulturrevolution' sådan, at der pt. uddannes for mange, og at han påstår, at problemet er, at uni'erne har uddannet forkert! Det får så opbakning hos arbejdsgiverne, som hævder, at man mangler kvalificeret arbejdskraft. Men det er forkert at løse problemer ved at pålægge uni'erne nye krav og forpligtelser. Og det er forkert at gøre uni'erne til syndebukke, for der er rigtig mange medansvarlige: Politikker, politikere, lavkonjunktur, arbejdsgivere, uni'er mm.", svarer rektortalsmanden.

BERLINGSKE rundede et ugelange tema om krisen i det danske uddannelsessystem af med et forsidespørgsmål: Hvem har aben? BERLINGSKEs resume var, at alle implicerede sender ansvaret videre...

Rektorer: Dramatiserende kritik

"Jeg er såmænd enig med uddannelsesministeren, når han mener, at vi skal lade være med at tænke uddannelsespolitik og beskæftigelsespolitik som uafhængige størrelser. Og vel kan der laves mere glidende jobovergange i form af studiejobs og praktik, ved at strække su'en ind i en jobprøvninng mm.", mener rektortalsmanden.

"Men jeg er helt uenig med ministeren i dramatiseringen om 'kulturrevolution'. Hermed foregives, at uni'erne er konservative og ufleksible i forhold til det moderne jobmarked. Det er vi ikke. Der er masser af initiativer med kombinationsuddannelser,

karrierecentre og -rådgivning osv. Vi er ikke fremmede overfor erhvervselementer i studierne eller overfor at forberede de studerende på en karriere i det private, som ministeren antyder".

Rektorerne venter spændt på de konkrete krav, som ministeren forventes at afsløre ved sit uddannelsesmøde "Et sammenhængende videregående uddannelsessystem" med rektorer, bestyrelsesmedlemmer, erhvervslivet og andre politiske aktører den 6.-7. juni i Kolding. Ministeren annoncerede dog på forhånd i BERLINGSKE, at nye krav ikke følges af nye penge ...

jø

Se sidste nyt på forskerforum.dk

UVVU-skandalen: 19 måneder uden svar

Tre forskere klagede i september 2011 til UVVU-uredelighedsudvalget over den kontroversielle psykologiprofessor Helmuth Nyborg. Først otte måneder efter holdt UVVU sit første møde om sagen. Men nu er der gået 19 måneder uden afgørelse.

Nyborg blev indklaget for at have kopieret nogle politiserede og absolut uvidenskabelige data, der er produceret som propagandamateriale for den højreorienterede Dan Danske Forening

For de involverede parter – såvel Nyborg som klagerne – er forløbet opslidende. UVVU har ikke besværet sig med at holde parterne informeret om sagsbehandlingen eller hvornår der forventes en afgørelse. Samtidig har udvalget givet parterne et tavshedspålæg om ikke at kommentere sagen offentligt, mens den er under UVVU-behandling.

Sidste sensommer afleverede UVVU en afgørelse i Penkowa-sagen. Det var forventet, at der snarest herefter ville falde en afgørelse i Helmuth Nyborg-sagen. Men siden er intet sket.

FORSKERforum har løbende spurgt til, hvorfor sagen forsinkes i det uendelige, og hvornår der forventes en afgørelse – men får ingen svar. Ingen ved således, om der er gået personalekoks, juristeri eller politik i sagsbehandlingen.

Dødsstød for UVVU

Ansvaret for den totale nedsmeltning har formanden for UVVU, landsdommer Henrik Gunst Andersen, som hæver et årligt honorar på 133.000 kr. for formandskabet. Han har to årsværk i Forskningsstyrelsen til at behandle klagerne.

Sagen har også afsløret særprægede forvaltningsformer i UVVU, som ikke overholdt forvaltningsloven. Fupudvalget havde skabt sine helt egne regler for, hvordan UVVU skulle sagsbehandle, herunder for offentlig indsigt. Det skaffede udvalget og Landsdommeren en påtale fra Ombudsmanden, med påbud om at få orden på udvalgets forvaltning.

Der venter et politisk og forvaltningsmæssigt efterspil, når Nyborg-sagen engang i fremtiden får en afgørelse. UVVU står til megakritik, og nogle vil simpelthen kræve UVVU lukket og slukket.

Politiseret forskningsråd?

Der udfolder sig netop nu heftig lobbyaktivitet omkring modellen for, hvordan tre nuværende statslige innovationskasser med samlede bevillinger på 2,2 mia. kroner årligt skal samles til et råd. Det betyder fusion af Højteknologifonden, Det Strategiske Forskningsråd samt Rådet for teknologi og innovation.

I kulissen har planen sat et større slagsmål i gang om, hvordan modellen for det nye rådsorgan skal være. Kernekonflikten er groft sagt, hvem der skal udpege forsknings-satsningsområder: De faglige miljøer eller en 'politiseret' model med ministerielle embedsmænd (på vegne af politikerne). I den politiserede models organisationsdiagram vil **direktør Hans Müller Pedersen** (Forskningsstyrelsen) bliver en meget magtfuld mand i dansk forskningspolitik, for direktøren kan få bemyndigelsen til at lave indstillinger om forskningssatsninger, til at styre sekretariatsfunktioner og til en topstyret innovationspolitik.

Det Strategiske Forskningsråd – en af de tre fusionsramte – protesterer kraftigt mod en politiseret embedsmandsmodel. Man anbefaler en model med armslængde til politikerne og til ministerens embedsmænd. For at få det i praksis foreslås oprettelse af et uafhængigt sekretariat.

Forslag: Armslængde og uafhængigt sekretariat

Det Strategiske Forskningsråd – en af de tre fusionsramte - har sendt deres anbefaling til Folketingets politikere. Det er fyldt med tidens politiske buzzwords: sammenhæng mellem forskning og innovation, øge samfundets samlede innovationskapacitet, offentlig-privat samarbejde, løsning af væsentlige samfundsudfordringer, forbedrede rammer for innovation i virksomhederne, brugerinddragelse, bidrage til fremtidig vækst og beskæftigelse osv.

Men når buzzwords skrælles væk står

Hans Müller Pedersen
– ny magtfuld embedsmand?

der tilbage, at rådet anbefaler en model, hvor der etableres et samlende råd med bred sammensætning og medlemmerne udpeges i deres personlige egenskab (af ministeren) og ikke som repræsentanter for institutioner og organisationer. Rådet skal have armslængde til det politiske system. Og rådet skal have et eget og reelt uafhængigt sekretariat, hvor bestyrelsen (dvs. formanden) er ansvarlig for tilrettelæggelse af arbejdet og ressourceforbruget. Rådet får fleksibilitet til at udvikle og forbedre de eksisterende virkemidler i de tre nuværende råd og udvikle helt nye virkemidler, tilpasset de aktuelle behov.

Hvad mener Enhedslisten?

Uni-rectorerne har i samlet flok protesteret over den politiserede model, hvorefter Uni-minister Morten Østergaard markerede lydørhed for kritikken. Men FORSKERforums kilder fortæller, at Uni-ministeren dog fortsat hælder til den politiserede model.

Det Strategiske Forskningsråd og rectorerne venter nu spændt på at se ministerens konkrete forslag. Hvis ministeren fastholder den politiserede model, bliver det interessante, om Enhedslisten vil stemme for modellen. Ministeren er nemlig helt afhængige af Enhedslistens støtte for at få flertal i Folketinget. Blå blok stemmer nej; Højteknologifonden var nemlig Venstres opfindelse under Helge Sander...

Aalborg-minus: Ansættelsesstop og adgangsbegrænsning

AaU har ekspanderet vildt på studenteroptag og stort københavnercampus i det seneste år, men nu kommer der en drastisk efterregning efter at 2012-regnskabet viser et driftsunderskud på 132 millioner. Konsekvensen er pr. omgående ansættelsesstop på områder, hvor det ikke påvirker indtægts-siden, samt indførelse af adgangsbegrænsning på de syv mest populære og ekspansive kandidat-uddannelser, bl.a. medialogi, humanistisk informatik og socialrådgiveruddannelsen, hvor der også optages overbygningstuderende udefra.

Rektor Finn Kjærdsdam forklarer, at det er alle fakulteter, som har overskredet deres budgetter. Hovedårsagen er en 20-30 pct.s ekspansion i studentermassen, og at stå-betaling for 2012-studerterne først udbetales i 2013, når de har bestået eksamener: *"Fakulteterne havde på forhånd grønt lys til at overskride med 7 pct. og tære på opsparingen, for vi vidste, at der var brug for nyansættelser til at undervise det store meroptag. Så ansættelsesstop er såmænd ikke så dramatisk, hvis man allerede har ansat 7 pct. flere end der var penge til. Men pengene fra de nye studerendes står udløses jo nu bagefter i 2013, når de studerende består eksamen. Man kan altså sige, at vi ansatte for tidligt, men mens der faktisk var behov for lærerkræfterne. Stå-efterbetaling et år efter er et alvorligt problem for et uni' i vækst".*

Underskuddets største post er et minus på 128 mio. alene på det AaUs største fakultet, tek-nat': *"Det er en væsentlig afvigelse fra et positivt 2012-budget, så tek-nat' burde have budgetteret bedre. Og underskuddet er mærkbart på hele uni' for tek-nat er 60 pct. af hele AaUs økonomi",* forklarer Kjærdsdam. *"Af de 128 mio. stammer de 40 mio. fra de forsinkede står, så her blev der åbenlyst budgetteret for optimistisk. Men så var der også poster, som fakultetet ikke havde indflydelse på, fx knap 40 mio. mindre på finansloven og 17 mio. fra ministeriets nylige straf for ubalance i udlandsstuderende*

(at AaU sender flere studerende til udlandet end der kommer udenlandske ind)".

En anden væsentlig underskudspost er etableringsunderskud på 28 mio. på AaUs københavner-campus i Sydhavnen: *"Indflytningen gik så hurtigt, at der ikke var budgetteret med flytning og lovliggørelse af de tidligere Nokia-lokaler. Faktisk blev flytningen først godkendt af Finansudvalget i januar 2012 og allerede i februar startede de første studerende. Det budget er altså ikke løbet løbsk, for der var så at sige ikke noget budget ..."*

AaUs bestyrelse kalkulerer med, at uni'et igen har en opsparing på 10 pct. ved årets udgang. På spørgsmålet om et så højt opsparingskrav i ekspansionstider ikke er udtryk for en overforsigtig aktieselskabstænkning i en offentlig institution, svarer Kjærdsdam: *"Herregud, det er en månedens udgifter. Vi er nødt til at have en sikkerhedsmargin, så jeg bakker helt op om bestyrelsens politik".*

Politiet: Penkowa lavede dokumentfalsk

"Frikendt for anden gang", skrev Milena Penkowa på sin hjemmeside, efter at politiet har opgivet at rejse straffesag mod hende i sagen om hendes fiktive spanske rotter i 2003-04. Penkows og hendes advokats fortolkning som "renset" blev lystigt citeret i de danske medier i midten af maj.

Men aktindsigt afslørede et par dage efter, at Penkows udlægning er en stærkt fordrejet udgave af virkeligheden, for politiet frikender ikke Penkowa. Tværtimod opgives sagen kun på grund af forældelsesfrist på fem år i den slags sager om "almindelig dokumentfalsk", og der gik faktisk mere end syv år, før KU fik et tip om falskneriet via Weekendavisens afsløringer. Samtidig vurderer politiets advokaturchef Per Justesen imidlertid, at politiets efterforskning peger på, at Penkows spanske dokumenter er dokumentfalsk, og at det efter politiets opfattelse faktisk *"under en straffesag vil kunne bevises, at dokumenterne er falske".*

KU på sin side overvejer, om man skal forfølge sagen yderligere: *"Vi vil nu gennemgå anklagemyndighedens afgørelse minutøst og efter rådgivning fra Kammeradvokaten afklare, om universitetet ønsker at forfølge sagen ved at klage til Statsadvokaten",* udtaler prorektor Thomas Bjørnholm i en pressemeddelelse.

Penkows synderegister er efterhånden langt: Hun har en dom for dokumentfalsk, underslæb og falsk anklage. Hun er dømt for to forhold af "bevidst uredelighed" i Uredelighedsudvalget, og udvalget behandler p.t. 15 andre forhold om uredelighed m.m.

Det fremgår af politiets redegørelse, at Milena Penkowa har nægtet at lade sig afhøre af politiet om de spanske rotter m.m. Og helt i tråd med hendes offensive profil som forfulgt uskyldighed – hvor hun pt. har en igangværende injuriersag kørende mod Weekendavisens journalist Poul Pilgaard Johnsen – overvejer hun nu at rejse et erstatningskrav mod KU efter "frifindelsen", oplyste hendes advokat Kaare Pihlmann i weekendens aviser.

*(Se artiklen næste side:
"Nogen har løjet i denne sag ...")*

”Nogen har løjet i denne sag ...

En blanding af tabloidsnavs, vernetjenester og vidnemodsigelser, da eks-videnskabsminister Helge Sander vidnede til fordel for sin veninde Milena Penkowa. FORSKERforums retsreporter på første række i barok retssag

Hvem lyver? Og har en tidligere minister netop begået mened?

De to spørgsmål blæste i vinden, da de få tilhørere forlod retten på Frederiksberg den 6. maj. For de havde netop hørt tidligere videnskabsminister Helge Sander under ed sige nøjagtigt det modsatte af det, som to andre edsvorne vidner havde forklaret ved et tidligere retsmøde.

Anledningen er en barok injuriersag, hvor eks-minister Sander var indkaldt som vidne

Pilgaard's injurier

Injuriersagen, som Milena Penkowa har rejst mod journalist Poul Pilgaard Johnsen, drejer sig om en række udsagn, Pilgaard kom med i et foredrag på Statens Naturhistoriske Museum i 2012. Blandt de æreskrænkende udtalelser var, at Pilgaard omtalte sagen som en svindelaffære; at han sagde, at Penkowa har begået dokumentfalsk; at Penkowa skulle have forvansket sine studerendes resultater, og at hun har forfattet Helge Sanders 30 spørgsmål til Det Frie Forskningsråd.

For dette kræver Penkowa en erstatning på 50.000 kroner samt en annoncering af dommen i de større dagblade.

Argumentationen fra Penkows advokat er overordnet, at Pilgaard ikke kan føre sandhedsbevis for sine udtalelser. For eksempel mener han, at i og med Penkowa har klaget over UVVU-afgørelsen om videnskabelig uredelighed til Ombudsmanden, er der stadig tvivl i sagen.

Poul Pilgaard og hans advokat kalder over for FORSKERforum sagen absurd og bemærker, at hvis der skal ligge en endegyldig retskendelse, før journalister kan skrive om sager – uanset hvor godt researchet og dokumenteret det måtte være – vil det umuliggøre al gravende journalistik.

for at belyse aspekter i den injuriersag, som den tidligere KU-forsker Milena Penkowa har anlagt mod **Poul Pilgaard Johnsen** fra *Weekendavisen*. Han var journalisten, der med gravearbejde og enestående kilder afslørede Penkows fusk med videnskabelige resultater og dokumentation.

De 30 spørgsmål – med Sander på anklagebænken

Penkowa føler sig krænkede af Pilgaard's udtalelser ved et foredrag i 2012. Her sagde han blandt andet det, som har stået i flere aviser og været en almindelig antagelse: at det var Milena Penkowa, der skrev de 30 meget kontroversielle spørgsmål, som Helge Sander i sin daværende rolle som minister pludselig viderebragte for Det Frie Forskningsråd – uden at ville afsløre afsenderen. De 30 meget kritiske spørgsmål indikerede nepotisme i rådet, og blev senere brugt af Sander som rambuk til en lovændring omkring rådernes praksis, så politisk og forvaltningsmæssigt var de faktisk slet ikke uvæsentlige.

Men injuriersagens kerne handler om, hvem der var ophavsmand eller –kvinde til de 30 spørgsmål. Selv om Sander skulle gøre sin veninde en venindetjeneste, så kan man ikke sige, at Penkowa gjorde det samme for Sander. For Sander var nok ikke helt frivilligt blevet indkaldt som part og vidne, og pludselig var det, som om Sander fortrængte journalist Pilgaard på anklagebænken.

Penkowa hævder nemlig, at hun ikke var ophavsdame til de 30 spørgsmål, og derfor er Pilgaard's påstand æreskrænkende. Det var angiveligt **professorerne Mogens Holst Nissen og Søren Buus**, som udfærdigede spørgsmålene. Det påstår hun i sagsanlægget, og det gentog hun da også, da hun i marts måned blev afhørt i sagen.

Det interessante var blot, at de to professorer under ed ved selv samme retsmøde pure nægtede at have skrevet spørgsmålene: Penkowa stod for formuleringen, og de to andre bidrog højst med mundtlig feedback til hende, lød det fra begge.

Sander aftalte tavshed med Penkowa

Ved retsmødet 6. maj var **det Helge Sanders** tur til svare på spørgsmålet: *Hvem skrev de 30 spørgsmål, som han stillede til Det Frie Forskningsråd?*

”Da det hele startede, lovede jeg Milena, at det skulle være hemmeligt, hvem der havde lavet spørgsmålene. Det har jeg respekteret og

overholdt gennem lang tid. Men som situationen er i dag, kan jeg forstå, at det nu er kommet frem, at det er Søren Buus og Mogens Holst Nissen,” siger Helge Sander, da han sad i vidneskranken og indledningsvis blev afhørt af **Penkows advokat Lasse Dehn-Baltzer**.

Sander forklarede, at han var kommet til at tale med Milena Penkowa om nepotisme, og kort efter var hun kommet med ”30 konstateringer” af forhold i forskningsrådet. Sander havde så sagt, at han gerne ville have disse konstateringer som spørgsmål, og det have Penkowa leveret, hvorefter departementet var gået videre med sagen.

”Fortalte Milena, hvem der havde udarbejdet de 30 spørgsmål?” vil Penkows advokat vide.

”Jeg ved det fra starten, men jeg er også klar over det rimelige i, at jeg ikke annoncerer, hvem det er,” svarede Sander og nægtede, at hans tavshed handlede om at beskytte Penkowa. ”Nej. Der er ikke noget at beskytte. Det skal ikke se ud, som om Milena skal gøres en tjeneste. Det er mig, der blev hjulpet. Det er mit ansvar, at spørgsmålene blev stillet, og mit embedsværk, der gjorde det.”

”Nej. Der er ikke noget at beskytte. Det skal ikke se ud, som om Milena skal gøres en tjeneste. Det er mig, der blev hjulpet
Helge Sander

Kendte ikke påstået kilde

Pilgaard's forsvarer Ulrik Ibfeldt var først interesseret i den personlige relation mellem Penkowa og Sander. Det var ren tabloidsnavs, da Sander måtte benægte forlydender om, at han havde haft et erotisk forhold til Penkowa, men indrømmede, at hans familie ”ses meget” med Penkowa.

Herefter var Pilgaard's forsvarer så meget interesseret i, hvor meget kontakt Helge Sander havde haft med de to påståede forfattere til de 30 spørgsmål. Og Sander forklarede hertil, at første gang, han talte med Mogens Holst Nissen, var i januar 2013 – flere år efter episoden med spørgsmålene.

”Du har beskyttet de to, sagde du. Gør det indtryk på dig, at de sidder i samme stol og siger, at de intet har med dette at gøre?” ville Ibfeldt vide.

”Jeg er skuffet.”

”Hvorfor ringer du ikke til dem?”

”Jeg havde lovet ...”

Milena Penkowa pakkede gaver op, da Sander fyldte 60 i 2010, for hun og Sander er venner. Nu blev Sander ufrivilligt part og vidne i en sag, som Penkowa har anlagt.

“Hvem har du lovet?”

”De to via Milena ...”

”Det gik ikke igennem dit sind, at Milena skulle have formuleret spørgsmålene?”

”Nej”, svarede Sander.

Afslørende mail

På dette tidspunkt tager forsvareren et papir op fra sit bord og viser det til Helge Sander. Det er en mail afsendt fra Penkowa til Mogens Holst Nissen med en vedhæftet fil der hedder ’MP2008 – sidste version.doc’ – dokumentet med de 30 spørgsmål. I mailen skriver hun: ”Kære Mogens, her kommer den. Hvis du har rettelser, er du velkommen til at ændre det”.

Sander sidder lidt befippet og ved ikke, hvad han skal sige til papiret.

I mens går forsvareren videre og spørger så til det svar, som Forskningsstyrelsen formulerede, da Det Frie Forskningsråd nægtede at besvare de 30 spørgsmål, som ministeren havde placeret som en stinker i systemet.

Sander bekræftede, at han gav rådernes afvisning videre til Penkowa.

”Hvorfor sender du det ikke til Buus og Nissen?” ville forsvarer Ibfeldt vide.

”Det er klart, der kan jo ikke komme kuverter med ministeriets logo til enkeltpersoner på Panuminstituttet”, forklarer Sander.

”Du kunne have givet dem det, som du gjorde Milena?”

”Ja, men jeg kendte jo Milena”.

Advokat: ”Penkowa var sendebud”

Pilgaard's forsvarer havde åbenlyst en plan med sine spørgsmål, særligt om Sanders kendskab til Nissen og Buus. Men før planen kunne realiseres, var det Penkows advokat, der skulle procedere.

Han gennemgik de tilfælde af æreskrænkende udtalelser, Pilgaard er sagsøgt for, og da advokaten så kom til 30 spørgsmål

slog han fast, at Penkowa ikke havde andel i udfærdigelsen af spørgsmålene – hun formidledede udelukkende kontakten og ordlyden.

”Penkows rolle var ene og alene at være bindeled. Netop det forhold har Helge Sander i dag bekræftet uomtvisteligt. Bilagene understøtter ikke andet, end at Penkowa skulle være sendebud. Så det citerede udsagn om, at Milena skulle have skrevet de 30 spørgsmål, er forkert”, påstod advokat Lasse Dehn-Baltzer, mens han vandrede rundt i retslokalet.

Han kom også ind på den kritik, der har været af selve spørgsmålenes karakter, hvilket han afviser.

”Det er fuldstændig forkert, når Pilgaard siger, der skulle være tale om upassende spørgsmål. Sander har jo forklaret, at spørgsmålene fører til lovændring, og at det har været et område, man før har haft svært ved at komme til bunds i”.

“

Jeg har aldrig hørt noget lignende. Som minister skal man ikke påberåbe sig kildebeskyttelse. Man skal fortælle tingene åbent og ærligt
Forsvarer Ulrik Ibfeldt

Opsang til eks-ministeren

Det var en helt anden konklusion, end **Poul Pilgaard's forsvarer Ulrik Ibfeldt** nåede frem til i sin konklusion.

”Hvad ved vi egentlig? Vi ved, at Penkowa har haft en finger med i spillet. Jeg spurgte Penkowa, om de 30 spørgsmål har været på hendes computer. Her svarede hun ’nej’, og det er jo ikke rigtigt”, siger Ibfeldt med henvisning til den mail, Penkowa sendte til Mogens Holst Nissen og til afhøringen af Penkowa ved et tidligere retsmøde.

Han konstaterede så, at det ifølge Sander er de to professorer, der havde forfattet spørgsmålene, men at Sander ikke engang har gjort sig ulejlighed med at kontakte og tale med de påståede forfattere: ”Historien er vanvittig. Det er vanvittigt, at en minister ikke sikrer sig, at de, der skulle være forfattere, egentlig er det. Det er utroligt, at en minister giver en veninde udkastet til besvarelse for sine embedsmænd. Det er ikke sådan man bør og skal agere som minister. Der bør man sikre sig, at tingene går den rette vej”, siger Ibfeldt.

Han kom også ind på det faktum, at Sander i flere år har nægtet at udtale sig om,

hvem der står bag de 30 spørgsmål: ”Jeg har aldrig hørt noget lignende. Som minister skal man ikke påberåbe sig kildebeskyttelse. Man skal fortælle tingene åbent og ærligt”.

Forsvarsadvokatens revselse af den tidligere minister sluttede med en næsten brutal afvisning af troværdigheden i Sanders vidneudsagn: ”Udsagnet fra Helge Sander kan der ikke lægges vægt på, for han anede intet om, hvad der er foregået.” Men uanset hvem af sagens parter, der lyver, så var det ikke dem, som formelt var på anklagebænken. Men det kan hurtigt vende sig på hovedet, når rettens afgørelse falder d. 3. juni ...

lah

Tre mulige forklaringer på løgn

Forsvarer Ulrik Ibfeldt sagde det allerede ved retsmødet i marts, og efter afhøringen af Sander og procederingen gentog han det over for FORSKERforums retsreporter: ”Nogen har løjet i denne sag.”

Umiddelbart gives der tre muligheder:

1. Penkowa og Sander kan tale sandt, når de siger, at det var Mogens Holst Nissen og Søren Buus, der skrevet de 30 spørgsmål. Det vil i så fald gøre de to professorer til løgnere og skyldagtige i mened – falsk vidnesbyrd.

2. Så er der den omvendte situation – Penkowa har skrevet spørgsmålene – efter løst at have konfereret med de to professorer – men hun var den egentlige ophavs dame. Hvis det er tilfældet, har hun og Sander løjet over for dommeren. (Og Sander har i øvrigt brugt de 30 spørgsmål til at politisere og lavet magtfordrejning ved at fortie, hvem der var ophavs dame, men det spørgsmål om ministeransvarlighed er ikke spørgsmålet den dag i Frederiksberg Ret).

3. Endelig er der den mulighed, at Penkowa har skrevet spørgsmålene, og foregivet over for Sander, at de stammede fra de to professorer, hvilket Sander så valgte at tro på uden nærmere overvejelser. I så fald gør den tidligere minister sig næppe skyldig i bevidst falsk vidnesbyrd, men til gengæld i det, man kan kalde bevidst uvidenhed.

Og dertil kommer naturligvis den tidligere ministers hemmeligholdelse af kilderne – hvem det end måtte være – som ifølge professor i forvaltning Claus Haagen Jensen er et brud på forvaltningsloven.

Usund inflation i m

- i sundhedsforskningen, når en artikel kan have op til 40 forfattere. På KU skal en opmand svare på grænsespørgsmål, men den mod

Sundhedsvidenskab har et problem, og vi skal gøre noget ved det. Så markant er udmeldingen både fra Københavns og Aarhus Universitet omkring inflationen i forfatterskaber til videnskabelige artikler, og ikke mindst de kulturer, hvor medforfatterskaber uddeles som vennetjenester og "told".

"Jeg vil vove den påstand, at det er nat' og måske særligt sundt, der har et problem. Så for at sige det lige ud, så er det specielt mit eget område, det gælder," siger AUs **HEALTEKAN Allan Flyvbjerg**.

Alle påstår, at man skam overholder Vancouver-reglerne, som kræver, at en medforfatter har "bidraget væsentligt til artiklen", men noget indikerer, at der er gået inflation i medforfatterskaber. En analyse foretaget af Jesper Schneider fra Center for Forskningsanalyse ved AU viser, at det gennemsnitlige antal forfattere 1981-2011 steg fra tre til fem på de medicinske og fysiske områder.

Og det er en glidebane, mener Allan Flyvbjerg, selvom han mener, problemet til dels udspringer af en positiv udvikling: "Der er sket det lykkelige, at mange forskerområder er gået sammen om lave publikationer. Så i stedet for enkeltstudier med 15, 20 og 30.000 patienter, så har man en publikation med 65.000. Problemet er bare, at der så pludselig er 40-60 medforfattere med alle de folk, der har været med til at indsamle medicinske data. Og så er tingene altså helt ude af proportioner," siger han.

Vnettjenester og belønninger

Flyvbjerg mener her, at det at være dataindsamlende på et forskningsprojekt ikke bør være kvalificerende til at stå som medforfatter, og at det er en kutyme, man må væk fra. En anden situation er, at vejledere på ph.d.-projekter tager det som en selvfølge, at de bliver anført som medforfattere på en ph.d.'ers senere publikationer baseret på afhandlingen.

Medforfatterskaber kan dog også foræres væk som kollegiale erkendtligheder eller som en slags "told" til den overordnede vejleder, professor eller institutleder.

For nyligt kunne **Universitetsavisen** fortælle om en sag, hvor en ph.d.-studerende havde gjort brug af nogle baggrundsdata fra en forskningsgruppe under professor Arne

Penkowa, M., C. Keller, P. Keller, S. Jauffred, & B. K. Pedersen (2003). Immunohistochemical detection of interleukin-6 in human skeletal muscle fibers following exercise. *FASEB Journal*, vol.17, (no.12), 2166-+.

Penkowa, M., P. Keller, C. Keller, J. Hidalgo, M. Giralt, & B. K. Pedersen (2005). Exercise-induced metallothionein expression in human skeletal muscle fibres. *Experimental Physiology*, vol.90, (no.4), 477-486.

Petersen, A. M. W., M. Penkowa, M. Iversen, L. Frydelund-Larsen, J. L. Andersen, J. Mortensen, P. Lange, & B. K. Pedersen (2007). Elevated levels of IL-18 in plasma and skeletal muscle in chronic obstructive pulmonary disease. *Lung*, vol.185, (no.3), 161-171.

Penkowa-sagen skabte opmærksomhed om hendes medforfatterskaber, hvis validitet fortsat er ved at blive undersøgt i Uredelighedsudvalget. Her er den kendte fysiolog Bente Klarlund Pedersen o.a. involveret med knap 20 sampubliceringer med Penkowa (se FORSKERforum 242).

Astrup til at udvælge respondenter til sit eget projekt om sociale og kulturelle udfordringer ved ændring af kostvaner. Selv om der ikke var yderligere samarbejde, krævede Astrup, at han selv og de to øvrige fra forskningsgruppen blev skrevet på som medforfattere.

"At uddele medforfatterskaber som vennetjenester og belønninger er helt uacceptabelt. Jeg har set, at Astrup næsten indrømmer, at det foregår sådan, men sådan bør det ikke være. Det er en veritabel glidebane," siger Allan Flyvbjerg.

Problemerne omkring mange medforfatterskaber fik medieopmærksomhed i maj måned, hvor først Universitetsavisen og siden Information og Politiken skrev om emnet. Umiddelbart efter kom reaktionen fra KU, hvor **SCIENCE-dekan John Renner Hansen** på universitetets hjemmeside slog fast, at det er de såkaldte Vancouver-regler, der er gældende praksis for tildeling af medforfatterskaber. Ifølge disse skal en medforfatter have bidraget substantielt til projektet, herunder til artikelteksten, samt have godkendt den endelige version af manuskriptet.

Det samme siger **KU-SUND's prodekan Birthe Høegh**. Hun fastslår, at 'gift-' og 'ghost-authorships' ikke er god videnskabelig praksis på fakultetet. Men hun erkender samtidig, at problemstillingen er velkendt, og at det er tid til at "være endnu mere bevågen og have fokus på problemet."

KU-Sund: Redaktøransvar – ikke uni's

Løsningerne skal ifølge Birthe Høegh findes to steder. En del af ansvaret må ligge hos redaktørerne af de videnskabelige tidsskrifter, mener hun.

"I redaktør-sammenslutningen COPE (Committee on Publication Ethics, red.) siger de, at man som redaktør skal give retningslinjer omkring medforfatterskaber inden for de forskellige områder. Der kan være forskellige måder at gøre det på inden for forskellige forskningsfelter, herunder medicin. Og derfor er den bedste løsning, at redaktørerne giver de mere specifikke retningslinjer.

Men hvad tænker prodekanen, hvis hun ser en artikel med hundrede medforfattere?

"Jeg skal ikke kunne udtale mig om, hvor vidt det er rimeligt. Det er de videnskabelige redaktører, der har ansvar for, om der er tale om god videnskabelig praksis," siger Birthe Høegh.

Hvor ligger så universitetets ansvar?

"Vores ansvar er, at vi uddanner de ph.d.-studerende, så de kender reglerne. Vi sørger for, at de ph.d.-studerende ved deres startkurser får undervisning i god videnskabelig praksis, og herunder Vancouver-reglerne," fortæller Birthe Høegh, med henvisning til et af de tiltag, som KU som en udløber af Penkowa-skandalen har indført for at undgå lignende sager.

I tvivlsspørgsmål: Spørg en KU-opmand

Et andet af disse tiltag er den såkaldte 'særligt udpegede person', som SUND som det første fakultet indførte 1. oktober sidste år. Denne særlige person er **professor Jørn Hounsgaard** fra Institut for Neurovidenskab og Farmakologi. Og han er den, de ansatte kan henvende sig til, hvis de er usikre på, om noget går rigtigt for sig. En slags mellemstation, man kan konsultere, før tingene udvikler sig til sager i Praksisudvalget eller UVVU.

Hounsgaard er også den, man kan

Medforfatterskaber

Hel sender problemet videre til yngre forskere

henvende sig til, hvis man er i tvivl om forfatterskaber. Og det er der allerede adskillige, der har gjort, fortæller han. Derfor kan han også konstatere, at der selv internt på SUND er ganske forskellige kulturer og praksisser omkring medforfatterskaberne.

”Det kommer til udtryk i de henvendelser jeg får fra de ph.d.-studerende. Deres vejleder siger: sådan plejer vi at gøre. Og så kan jeg se, at der er forskelle. Noget kan jeg nikke genkendende til, andet kan jeg ikke,” fortæller Jørn Hounsgaard.

Hvornår har man bidraget væsentligt?

Han forklarer, at det typisk er to forskellige slags spørgsmål, han mødes med. Dels er der ph.d.-studerende, der føler, de bliver snydt for et medforfatterskab, dels er der dem, der er under pres for at give medforfatterskaber.

Når der i dag er forskel på kulturerne, har det ifølge Hounsgaard historiske forklaringer: ”For 30-40 år siden havde man begrebet ’senior-forfatter’. Det var typisk den sidste forfatter på listen, og det signalerede, at det var den mest erfarne person, i hvis laboratorium, forsøget havde stået på. I gamle dage var en professor nærmest som en direktør. Og nogle steder var der tradition for, at ingen artikel udgik, uden han stod på,” fortæller han.

Senere har universitetet i større grad bevæget sig i retning af den angelsaksiske tradition fra Oxford og Cambridge, som er de principper, Vancouver-reglerne udtrykker, hvor man altså skal have bidraget væsentligt til artiklen for at være forfatter.

”Historisk har der ikke været regler for det, og det er først inden for de sidste par år, at forskningsinstitutionerne er begyndt at gøre tingene mere eksplicitte. Men selvom man officielt følger Vancouver-reglerne, så kan der sagtens være en masse problemer i praksis. For hvornår præcis kan man siges at have bidraget væsentligt?”

Medforfatterskab må ikke være erkendtlighed

Han er dog personligt ikke i tvivl om, at der er brug for en opstramning og en ensretning af praksis.

”Der har været tradition for, at man bliver tildelt medforfatterskab som en

erkendtlighed. Og det eksisterer givetvis stadig nogle steder, men det skal vi have muget ud i. Hele den valuta, man får udbetalt som forsker, er jo også gennem forfatterskaber. Derfor er det helt uacceptabelt, hvis nogen får hæder og ære for arbejde, de ikke har gjort. Det devaluerer min anseelse som forsker,” siger Jørn Hounsgaard.

Jørn Hounsgaard har ingen forvaltningsbemyndigelser. Han kan således ikke gøre så meget andet end at rådgive dem, som kommer og spørger.

Men selvom man officielt følger Vancouver-reglerne, så kan der sagtens være en masse problemer i praksis. For hvornår præcis kan man siges at have bidraget væsentligt?

Professor Jørn Hounsgaard

”Jeg beder altid om, at de ikke nævner navne. For hvis der bliver klaget over en person, er jeg forpligtet til at underrette dekanen og den, der bliver klaget over. Og går sagen videre, får det konsekvenser. Så det er i første omgang også for at beskytte den ph.d.-studerende,” siger han.

Risikoen ved at være whistleblower over for vejleder

Der er dog en stor gråzone KU-modellen, for initiativet til at sige fra overfor irrelle medforfatterskaber placeres i høj grad på de yngre forskere, som løber en stor risiko for at komme i ’badstanding’, hvis de klager eller sladrer.

Hounsgaard har allerede i nogle tilfælde været udsat for sager, hvor han har bedt den studerende gå videre op i systemet, fordi der tilsyneladende var tale om brud på god praksis: ”I første omgang beder jeg dem tale med deres vejleder. Det bedste er jo, hvis der kan findes en lokal løsning. Næste skridt kan være at tale med ph.d.-skolelederen, og herefter ligger der så det egentlig klagesystem,” forklarer Hounsgaard.

Men som ph.d.-studerende skal der vel meget ryggrad til at agere ’whistleblower’ over for en etableret forsker i det miljø, hvor man

måske selv håber på at blive ansat?

”Det har du fuldstændig ret i,” siger Jørn Hounsgaard.

Aarhus: Etik-kurser

Ordningen med den særligt udpegede person findes foreløbigt kun på KU SUND. Men det kan meget vel blive aktuelt på Aarhus Universitet også, ifølge dekan Allan Flyvbjerg.

”Der skal være en instans, man kan henvende sig til. Både hvis man mistænker uredelighed eller har et spørgsmål om god tone og lignende. Når KU er så langt fremme i bussen, så er det fordi, de har ridser i lakken. Vi har ingen sager, men jeg vil gerne sove med støvlerne på,” siger han med henvisning til Penkowa-sagen.

Lige som på KU, tror Flyvbjerg på, at en kulturforandring kan skabes nedefra, for eksempel ved at man uddanner unge forskere i god videnskabelig praksis omkring forfatterskaber.

”Man er nødt til at få det ind med modermælken på de nye generationer. Der er et helt urimeligt pres på unge forskere om at producere, og det pres er med til at fremelske nye Penkowsæer. Derfor skal etik om forfatterskaber med på de ph.d.-kurser, vi er ved at indføre. Og så skal de være italesat som officiel politik,” siger Flyvbjerg.

Aarhus-dekan vil ikke lege politi

Han vil dog ikke lege politi over for dem, der bærer på de gamle medforfatter-kulturer: ”Hvad skal vi gøre ved dem? Straffe dem? Nej, det kan vi ikke. Jeg tror på det gode eksempels magt. Men ok – hvis jeg var Arne Astrups chef, så ville jeg måske nok byde på en kop kaffe og fortælle om universitetets politik.”

Men der er en indbygget modsætning: Som dekan kræver han høj publiceringsaktivitet, og samtidig kræver han, at man skal være varsom med medforfatterskaber?

”Der er en modsætning i, at vi både skal have høj produktion og være meget forsigtige. Men jeg må sige, at det etiske kodeks altid kommer først. Og det kan ikke nytte noget, at lederne bare lukker ørene. Der skal komme en udmelding om, at sådan gør vi.”

lah

Uni-ledelser valgte ikke trivsel og karriere

Rektorer og bestyrelser havde muligheden, men inddrog ikke målsætninger om de vip-ansattes trivsel og karriere i udviklingskontrakter

OVERSIGT: Udviklingskontrakter 2012-14 om medarbejdertrivsel og karrierepolitik

MÅL	KU	Aarhus	SDU	Aalborg	RUC	CBS	DTU	ITU
Medarbejdertrivsel	÷	÷	÷	÷	For tap' (nr. 7B)	÷	÷	÷

Kilde: Uni'ernes udviklingskontrakter

Store røde minusser. De ansattes trivsel eller karrierer er overhovedet ikke noget, som optager uni-bestyrelserne. De er mere interesserede i at please uni-minister Morten Østergaard og politikerne på målsætninger, som handler om studenter-optag, gennemførelse, undervisningstimer pr. uge o.lign.

Bestyrelserne har fravalgt trivsels- og karrieremål, for de havde muligheden for at indføje disse, hvis de ville. Udviklingskontrakterne består nemlig af ministerdikterede mål, som handler om produktion og effektivitet, og så selvvalgte mål, som kunne have handlet om personalepolitik.

Det afslører FORSKERforums OVERSIGT over uni'ernes udviklingskontrakter. Kun på et universitet har bestyrelsen inddraget personalepolitiske elementer i sin udviklingskontrakt – nemlig RUC for tap-gruppen.

Ministerdiktat: Pligtige mål og målepunkter

Udviklingskontrakterne mellem Uni-ministeriet og de enkelte uni'er blev underskrevet i juni 2012 og gælder for de tre år 2012-14. Kontrakterne er således indgået (juni 2012) før Rigsrevisionens skarpe kritik (sept. 2012).

Kontrakterne blev til, ved at ministeriet opstillede fire pligtige målområder:

- Bedre kvalitet i uddannelserne – herunder fastholdelse og bedre beskæftigelse
- Bedre sammenhæng i uddannelsessystemet
- Hurtigere igennem
- Øget innovationskapacitet.

Universiteterne kunne supplere med selvvalgte mål. Kontrakterne blev så udformet efter forhandling mellem parterne. Det var dog et ministeriekrav, at målepunkterne skulle være konkrete, og succesmålene skulle kunne operationaliseres og opgøres på "kvantificerbare måltal".

Resultatet blev ikke til efter en standardmodel. Der er derfor nogen variation i

målfelter og succeskriterier i de studierelaterede kontraktmål.

Selvvalgte mål uden personalepolitik

Uni-bestyrelserne kunne supplere udviklingskontrakterne med selvvalgte mål. Uni-ministeren stillede dog krav til, at disse forslag skulle kunne operationaliseres og kvantificeres. Og så blev der stillet krav til, at målepunkterne skulle have direkte sammenhæng med ministermålenes produktion og effektivitet, og at målepunkter ikke måtte være proces-orienterede.

Medarbejdertrivsel er diffuse områder, hvor det er svært at opstille konkrete målepunkter. Derfor har bestyrelserne ikke stillet selvvalgte mål på trivsel og karriere

Jens Oddershede

Disse krav ville dog ikke have forhindret, at der blev opstillet mål om, at medarbejdernes trivsel skulle forbedres (fx målt på apv-undersøgelser) eller at karrierepolitikken skulle blive mere gennemsigtig (målt på balancen imellem antal fastansatte/løstansatte). Men ingen af disse muligheder har bestyrelserne altså valgt at gøre til objektive og operationaliserbare målsætninger.

Det fremgår dog ikke af udviklingskontrakterne, om uni-ministeriet faktisk har afvist uni'ers forslag om mere personalepolitiske mål.

RUC med trivsels-mål – men kun for tap'erne

RUC har som målepunkt 7b, at medarbejdertrivslen skal forbedres, dog kun for det teknisk-administrative personale og ikke for vip'erne. Målepunktet bliver, at medarbejderne i årlige mini-apv'er svarer mere positivt på spørgsmålet "Vil du anbefale en god ven at søge en stilling på RUC?".

Udgangspunktet var, at der i 2010 blev gennemført en apv, hvor kun 52 pct. af tap'erne svarede "i høj grad/i meget høj grad" til spørgsmålet. Andelen var steget til 55 pct. i 2012, og målet er, at den skal stige til hhv. 60 pct. og 65 pct. i 2013-2014 – men altså kun for tap-gruppen.

Rektorforklaring: Svært at opstille objektive mål på trivsel

Rektorkollegiets formand Jens Oddershede har en simpel fortolkning af de manglende målsætninger: "Det er ikke udtryk for manglende interesse for trivsel eller karriere. Det er snarere udtryk for, at medarbejdertrivsel er diffuse områder, hvor det er svært at opstille konkrete målepunkter. Derfor har bestyrelserne ikke stillet selvvalgte mål på trivsel og karriere".

Men RUC har et målepunkt på trivsel om forbedrede svar på apv – dog kun for tap'erne – så det kan altså lade sig gøre?

"Vel kan man bruge apv-mål til at måle trivsel og tilfredshed. Men mange vil sige, at apv'er spørger generelt og overordnet til tilfredshedsgrad, og apv'en dækker jo over rigtig mange delelementer".

Et objektivt målepunkt på bedre karrierepolitik kunne jo være færre midlertidige post.doc.-ansættelser og flere målrettede adjunkturer?

"Det kunne godt være et objektivt mål. Men nogle vil indvende, at det er et dårligt succesmål, for karrierepolitik og -planlægning handler ikke om at skabe faste stillinger, derimod at skabe balance mellem ansættelsesformer og de lokale forhold samt gennemsigthed for de ansatte. Karrierepolitik kan jo også handle om målretning mod karriere udenfor uni – og derfor vil det ikke være hensigtsmæssigt at bruge adjunkturer/lektorater som et succesmål".

Berøringsangst uni-styrelse

- undlader at kritisere uni-ledelser for uforpligtende og løs karrieropolitik. Tilsynsrapporter lander i uforløst dilemma

Uni-ledelserne bruger kun "i begrænset omfang" adjunkt-lignende stillinger som karrieropolitik. Sådan lød det i en kritisk evaluering af forskerkarriereveje (2011). Kritikken omtales i Uni-styrelsens tilsynsrapporter fra april måned, men rapporterne følger ikke kritikken op. Uni-ledelserne kritiseres derfor ikke direkte for fortsat i praksis at prioritere løstansatte (post.doc.ere) frem for mere forpligtende adjunktur-forløb.

I stedet fanges rapporterne af berøringsangst, dvs. et uforløst dilemma mellem *på den ene side* princip-erklæringer om, at karriereudsigterne skal være mere klare for de yngre talenter – og på den anden side, at Uni-styrelsen ikke vil indsævre uni-ledelsernes ledelsesret ved at kritisere ledelserne for ikke at have en klarere karrieropolitik uden alt for mange usikre post.doc.-ansættelser. Et parallelt dilemma er, at der indirekte tilskyndes til flere adjunktforløb, men samtidig opfordres til mere mobilitet, dvs. færre interne forfremmelser...

Det afslører FORSKERforums ANALYSE af uni-tilsynsrapporter udgivet i april. Heri indgår særanalyser af de enkelte uni'ers karrieropolitik (se **OVERSIGT på næste side**).

"Et udskilningsløb

Uni-styrelsens tilsynsrapporter blev tilfældigvis offentliggjort samtidig med, at Uni-styrelsen og uni-fagforeningerne har startet forhandlinger om ny stillingsstruktur, hvor fagforeningerne vil udpege de mange løstansættelser af post.doc.ere og manglende gennemsigtigt karrierespæktiv som et alvorligt problem for de yngre forskere.

Tilsynsrapporterne konstaterer generelt, at karriereforløb på uni' er "et udskilningsløb baseret på faglig konkurrence". Typisk går der godt et år fra færdiggjort ph.d. til ansættelse som post.doc./adjunkt, knap 8 år fra færdiggørelse af ph.d. til ansættelse som lektor og 14 år til ansættelse som professor.

Underliggende lurer kritikken af, at ledelserne foretrækker post.doc.ere frem for de mere forpligtende adjunkturer. Embedsmændene går på listefodder, for kritik kunne indskrænke uni-ledelsernes ledelsesret og handlerum. Uni-styrelsen og Uni-ministeriet vil ikke komme med tilsynskritik, som kunne lægge begrænsninger på den lokale personalepolitik.

Central kritik: 'Begrænset brug af adjunkt-stillingen

FORSKERforum afslørede i efteråret 2012, at der skete en dramatisk vækst i antallet af tidsbegrænsede (post.doc.-) ansættelser i perioden 2007-11 og en relativ tilbagegang i fastansættelser.

Problemet var allerede konstateret på anden vis i en post.doc.-evaluering i 2011, som tilsynsrapporterne citerer fra: "Det er styrelsens indtryk, at universiteterne anvender muligheden for fastansættelse på adjunkt-niveauet i begrænset omfang". Bemærkningen fremstår dog delvis løstrevet, for adjunktmanglen bruges kun indirekte som målestok i tilsynet og fører ikke til kritik af uni-ledelsernes praksis.

Men mere gennemsigtig karriere-planlægning og -rådgivning handler jo langtfra alene om flere faste stillinger internt på universiteterne. Karrieropolitik handler først og fremmest om at synliggøre muligheder internt og eksternt for de ansatte

Jens Oddershede

Embedsmændene bruger ikke bemærkningen som målestok i tilsynsrapporten. Den bliver dermed ikke brugt til en nærmere analyse af ledelsernes ansættelsespolitik, hvor vip-personalets fagforeninger har peget på voksende ubalance mellem løst- og fastansættelser. Men Uni-styrelsen kritiserer ikke uni-ledelserne for uforpligtende karrieropolitik.

Rektorkollegiets talsmand Jens Oddershede vil da heller ikke anerkende, at bemærkningen om "i begrænset omfang" er udtryk for ministeriel kritik. Han kalder det "en konstatering".

Rektortalsmand: 'Karrieropolitik ikke bare faste stillinger

Og Rektor-talsmanden er langtfra enig i FORSKERforums ANALYSES præmis om, at karrieropolitik især handler om relativt flere faste stillinger, dvs. flere adjunktlignende karrierestillinger internt:

"Det kan da godt være, at det ser sådan ud fra fagforeningernes side. Men mere gennemsigtig karriere-planlægning og -rådgivning

handler jo langtfra alene om flere faste stillinger internt på universiteterne. Karrieropolitik handler først og fremmest om at synliggøre muligheder internt og eksternt for de ansatte", siger rektor talsmanden. "Og relationen mellem post.doc.ere og adjunkturer kan aldrig være en fast størrelse, for mange kontraktansættelser eller ansættelser på rådsbevillinger eller projektmidler er definitionsmessigt tidsbegrænsede som post.doc.ere".

Men tryghed i form af udsigten til fastansættelse er vel en del af god personalepolitik?

"Det er klart, men de økonomiske betingelser med ansættelser for midlertidige projektmidler betyder altså løstansættelser for nogle. Så der vil uvægerligt være en del ansatte, som ikke får trygheden i form af en fastansættelse".

"Løbende afvejning

Betyder det, at uni-ledelserne ikke arbejder med et balancepunkt mellem antallet af løstere post.doc.ere og så fastansatte?

"Der opereres ikke med et fast balancepunkt, nej. Men når det er sagt, så er der faktisk foretaget en del nye fastansættelser som følge af voksende studenteroptag og de medfølgende krav til forskningsbaseret undervisning".

Handler rektorernes afvisning ikke kynisk om, at ledelserne ikke vil bindes, men have retten til at vælge løse og uforpligtende løstansættelser (post.doc.ere) frem for mere forpligtende adjunktforløb?

"Sådan er det ikke. Der sker løbende en afvejning af faglige og økonomiske elementer. Og ledelserne arbejder på en gennemsigtig karrieropolitik, som giver alle ansatte en mulighed for at planlægge deres karrierer".

Syv lunkne

ANALYSE: Uni-styrelsens tilsynsrapporter opst

Uni-ledelserne sylter adjunkturer

- men Uni-styrelsen påtaler det ikke i tilsynsrapporter, selv om tidligere evaluering udpegede det som problem. ANALYSE

Aprils tilsynsrapporter fra Uni-styrelsen afslørede, at uni-ledelserne foretrækker løst ansatte frem for at oprette adjunkturer med klarere karrierespæktiv. Men rapporterne gør det lakonisk som en konstatering, at andelen af post.doc.-ansættelser på adjunkt-niveuet er højt (gennemsnitligt 62 pct.) og tilmed voksende på KU og AU i perioden 2008-12, så næsten fire ud af fem på KU er post.doc.

Men det fører ikke til kritisk påtale fra Uni-styrelsen (se artiklen s. 11: "Berøringsangst uni-styrelse ...")

Tilsynet bruger ellers som kritisk afsæt en post.doc.-evalueringsrapport fra 2011, som kritiserede uni-ledelserne for kun at "anvende muligheden for fastansættelse på adjunkt-niveuet i begrænset omfang".

Kritikken hentydede til, at den nuværende stillingsstruktur giver mulighed for at bruge mere forpligtende adjunkt-lignende ansættelsesformer, som imidlertid forsømmes.

Ingen karrierepolitik for post.doc.ere

Tilsynet nøjes med at konstatere problemet: Mange post.doc.ere mangler karrierespæktiver i deres års-ansættelser. 2011-evalueringen refereres for, at 60 pct. af adjunker

oplever, at de har gode muligheder for forfremmelse, men det gør kun 30 pct. af post.doc.ere.

Post.doc.ere er i gennemsnit ansat i 2,5 år, og gennemløber flere midlertidige ansættelsesforløb, men er ikke omfattet af eksplicite karriereplaner, konstaterede 2011-evalueringen, som refereres i tilsynsrapporterne.

På KU er antallet af post.doc.-ansættelser fx vokset. Men ledelsen anfører som undskyldning, at "udfordringerne ved det nuværende karrieresystem er, at de mange tidsbegrænsede ansættelser er en barriere for fastholdelse og tiltrækning af forskertalenter". Derfor arbejder KU – og i øvrigt også Aarhus – pt. på at indføre et tenure-track-system (se artikel s. 14).

Flere uni'er forklarer til tilsynsrapporten, at de opererer med en klar skillelinje: Adjunktstillinger bruges som rekruttering til fastansættelse. Post.doc.ere bruges til projekt-ansættelser. SDU markerer dog, at man gerne have forhøjet max-åremålet for post.doc.ere fra de nuværende 6 år. RUC og CBS har ikke problemer med for mange post.doc.ere, idet post.doc.erne udgør mindre end en tredjedel af de samlede stillinger på adjunkt-niveuet.

Uni-styrelsens tilsynsrapporter fra april tager afsæt i Uni-ministeriets tilsynsrapporter med uni'erne. Men så har 2013-rapporterne også et særligt fokus på "karriereveje på universiteterne og anerkendelse af aktiviteterne inden for forskning, uddannelse og videndeling".

Men FORSKERforums gennemgang afslører, at embedsmændenes fremstilling er ufokuseret, dvs. at der ikke opstilles klare målekriterier, og der udtrykkes heller ikke kritik af ledelsers indsats på karrierefeltet. Uni-styrelsen arbejder ikke med konsistente og konkrete målepunkter – som Uni-ministeriet ellers kræver af uni'ernes udviklingskontrakter. Og Uni-styrelsen udtaler heller ikke direkte kritik eller påtaler, hvor de har fundet problematiske forhold.

Styrelsen nøjes med at uddele smiley'er, hvor embedsmændene finder det passende, fx "Styrelsen finder det positivt, at KU har fokus på medarbejdernes karriereudvikling" – uden nærmere begrundelse, end at man er tilfredse med de strategier, som ledelserne har præsenteret ved tilsynsmøder.

Tilsynsrapporter uden klare kriterier

Karrieretilsynet fylder 1/8 i rapporterne med fokus på, hvordan karrierepolitik for de ansatte indgår i ledelsers politik, herunder frikøbs- og mobilitetspolitik. Der omtales, hvordan uni-ledelserne skaber gennemsigtighed og synlighed i karriere-muligheder og –afklaring, herunder tydelige faglige krav til stillingstyper og til forfremmelse.

Men tilsynsrapporterne opstiller ikke klare kriterier for gennemgangen. Oversigtsmæssigt har FORSKERforum derfor udvalgt 8 problemfelter, som tilsynsrapporten mere eller mindre direkte omtaler – uanset

OVERSIGT. Tilsynsrapporter om karrierepolitik: Post.doc.'s andel af stillingerne på adjunkt-niveauet

PROBLEMFELT 1	KU	AU	SDU	AaU	RUC	CBS	DTU
Andel post.doc.s 2008-2012	72 til 77 pct	59 til 66 pct	49 til 60 pct	34 til 40 pct	38 til 30 pct	31 til 25 pct	64 til 60 pct
Særlig strategi	Tenure track	Tenure track	UÆNDRET	UÆNDRET	UÆNDRET	UÆNDRET	UÆNDRET

Kilde: Uni-styrelsens tilsynsrapporter for universiteterne, april 2013

målepunkter på karrierpolitik

eller indirekte en række kriterier for god karrierpolitik – de bruges bare ikke til noget. FORSKERforums analyse samler op

styrelsens embedsmænd undlader at bruge udtryk som ”målepunkter”, ”succeskriterier”, ”kritik” eller ”problemfelter”.

1. Manglende brug af adjunkt-lignende karriereforløb

Problemfelt nr. 1. er uni-ledelsernes manglende brug af adjunkt-lignende karrierestilinger (se artiklen ”Uni-ledelserne sylter adjunkturet”).

De 7 andre problemfelter er lokaliseret og uddraget af tilsynsrapporten, men rapporten fremhæver dem ikke og bruger dem ikke konsistent brugt som succeskriterier for tilsynet. Tilsynet er en løs gennemgang af de enkelte uni-ledelsers redegørelse om særlige initiativer på området.

2. Særlige kvalificerende initiativer for post.doc'ere

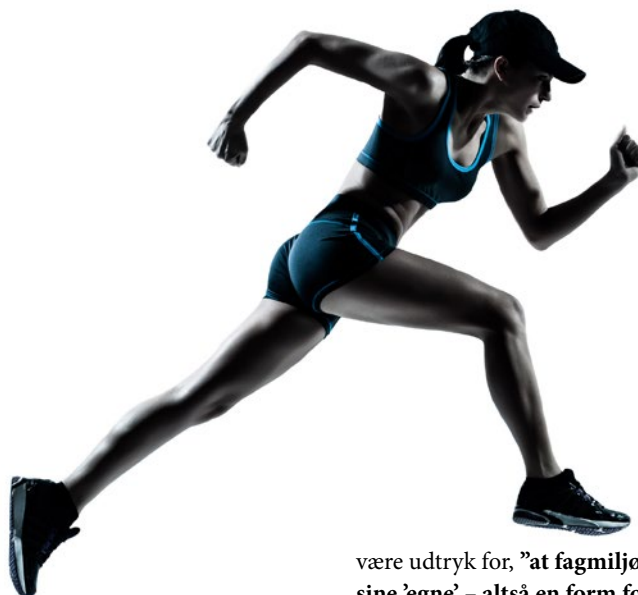
Post.doc'eres stillingsbeskrivelse indeholder ikke undervisningsaktiviteter, men undervisnings erfaring (eller adjunkt-pædagogikum) er en forudsætning for at opnå ansættelse som lektor.

Det fremgår af tilsynet, at nogle uni'er tilbyder særlige supplerende pædagogikforløb for post.doc'erne, men hvorledes det specifikt indarbejdes i en løsansættelse fremgår ikke.

3. Problem: Manglende karriereafklaring

2011-evalueringen pegede på, at der ikke foregår en systematisk orientering om karrieremuligheder. Der er heller ikke formaliserede karrieredrøftelser: Hver fjerde uni-forsker angav, at de ikke vidste hvilke kriterier, der gælder for forfremmelse på deres uni. Kun 40-45 pct. havde drøftet karrieremuligheder med institutlederen, mens omkring 33 pct. har drøftet det med grupelederen. 22 pct. havde slet ikke drøftet karriere med ledere.

Tilsynsrapporten laver ikke analyse af, om uni'erne har forbedret deres oplysningspolitik, men nøjes med at opregne, hvem karrieresamtaler føres med (institutleder/grupeleder), uden at det fortællers, hvorfor det er vigtigt (KU bemærker, at samtaler med grupeledere er mere naturligt end med institutledere med 400-500 ansatte).

være udtryk for, ”at fagmiljøerne ansætter sine ’egne’ – altså en form for selvsupplering”, hedder det i tilsynets kritiske bemærkning (om KU). Heri ligger en opfordring til større ekstern rekruttering.

Men dette kolliderer logisk set med målsætninger om at skabe mere gennemsigtige interne adjunkt-lignende karriereforløb. Det fremstår i rapporterne som et uforløst og udiskuteret dilemma, at der indirekte tilskyndes til flere interne adjunktforløb, men samtidig opfordres til mere mobilitet, dvs. færre interne forfremmelser...

6. Regler for frikøb

Frikøb er, når en forsker bliver helt eller delvis fritaget fra undervisnings- og administrationsopgaver, typisk i forbindelse med et eksternt finansieret forskningsprojekt. Frikøb bidrager således til at styrke instituttets forskning, men sammenhængen mellem forskning/undervisning kan svækkes, hedder det programmatisk.

Rapporterne konstaterer typisk, at der ikke findes en central frikøbs-politik, men evt. fakultetspolitikker. Og så konstateres typisk, at institutlederen har beslutningsmyndigheden.

Og rapporten spørger, hvilke betingelser der stilles for frikøb, får enkelte svar, men giver ingen målestok for, hvad der er hensigtsmæssigt.

7. Orlovsregler

Orlovsregler omtales for nogle universiteter som en reglementeret eller ureglementeret mulighed.

4. Tid til kompetenceopbygning samt anerkendelse.

Tilsynsrapporten konstaterer, at det er vigtigt, at uni-ledelserne har strategisk og stærkt fokus på balancen i de videnskabelige medarbejders prioritering af flere aktiviteter, nemlig balancen mellem forskning, forskningsbaseret uddannelse og videnspredning. Som vigtigt i den sammenhæng anføres, at ledelserne ”skal bidrage til at sikre, at vipersonalet har mulighed for at afsætte den tilstrækkelige tid” til fx at forbedre deres undervisnings-kompetencer.

Tilsynet besværer sig dog ikke med at undersøge, om ledelsen faktisk skærmer de ansattes tid. Tilsynet nøjes med at referere ledelseserklæringer, fx ”Styrelsen finder det positivt, at KU arbejder strategisk med anerkendelse af forskernes underviserkompetencer ...”

5. Udvikling i intern rekruttering og mobilitet

Rapporterne registrerer, om de enkelte uni'er har rekrutteret flere eksterne for de tre ansættelsesgrupper: Professorer, lektorer, adjunkt-lignende. KU har fx i perioden 2007-11 haft flere interne professor- og lektor-rekrutteringer, men færre interne adjunkt-lignende ansættelser.

Denne registrering skal give et billede på, om uni'erne gør op med usund intern rekruttering. Interne ansættelser kan nemlig

Tenure-track med torne

Mere målrettet karrierepolitik for yngre forskere, lyder KU-ledelsens salgstale – men forløbet bliver alt for langtrukket, lyder protesten fra de ansatte

Mange tidsbegrænsede ansættelser som åremåls- og projektansatte post.doc.s er en barriere for fastholdelse og tiltrækning af forskertalenter. I gennemsnit går der knap 8 år fra færdiggørelse af ph.d. til fastansættelse som lektor. Det dækker dog over store individuelle forskelle, men fakta er, at mange yngre forskere i årevis er parkeret på post.doc.-ansættelser uden klare fremtidsudsigter.

KU-ledelsens løsning hedder oprettelse af 8-årige tenure-tracks med 6 år i tracket og dernæst evt. 2 år som tidsbegrænset adjunkt. Modellen kræver dog en ændring af den eksisterende stillingsstrukturs regel om max. 6 år, men det protesterer de ansatte imod. B-siden mener, at 8-årige forløb ikke er attraktive, da kvalifikationskravet lægger op til en betydelig post.doc.-erfaring for at kunne komme i betragtning til tenure-track adjunkt-stillingen.

AU-ledelsens tenure-track

Aarhus-ledelsens plan er i løbet af 2013 at åbne for muligheden for at ansætte vipere i tenure-track stillinger.

Her er et track-forløb en stilling på adjunktniveau (adjunktur), hvor unge forskere får en årrække til at kvalificere sig til en lektorstilling ved at indfri nogle klart definerede mål, som på forhånd er aftalt med den faglige ledelse. Efterfølgende ansættelse i lektorstilling beror så på en faglig bedømmelse, idet et fagligt bedømmelsesudvalg vurderer adjunktens forsknings- og undervisningskompetencer i forhold til de aftalte mål.

AU-ledelsen mener, at rammerne i den eksisterende stillingsstruktur er tilstrækkeligt fleksible, men at rammerne ikke er udnyttet fuldt ud, formentlig fordi den giver mulighed for at kombinere post.doc.-forløb i fire år og dernæst 4-årige adjunkturer.

På AU bliver det op til hovedområder – med akademisk råds og samarbejdsudvalgs mellemkomst – at drøfte, hvordan en tenure-track-model implementeres.

Bedre og klarere karriereforløb er et centralt tema for de stillingsstrukturforhandlinger, som netop nu sonderes ved forhandlingsmøder mellem Uni-ministeriet, uni-ledelserne og uni-fagforeningerne indtil sommerferien. FORSKERforum har ikke kunnet få indsigt i, hvad der nærmere forhandles om. Men KU-ledelsens ønsker om forlænget kvalifikationsprocedure er uden tvivl et af temaerne.

KU-ledelsens forslag: 6-årige adjunkturer

KU-ledelsens forslag tog egentlig afsæt i den eksisterende stillingsstrukturs mulighed for at oprette tenure-tracks ved overgangen fra adjunkt til lektor.

Forslaget består i, at tenure-track stillinger på adjunkt-niveau oplås med indtil 6 års varighed. Forløbet følges løbende, og senest i det 5. år igangsættes tenure-vurdering af adjunkten. Forslaget kræver dog en ændring af stillingsstrukturen, idet det i dag kun er muligt at ansætte tidsbegrænsede adjunkter i 4 år.

Forslaget til karrierepolitik indebærer, at der nedsættes et tværgående koordinationsudvalg på KU, der skal sikre videndeling om forskerrekuttering på tværs af KU.

Protest: "Ikke-attraktiv lang periode"

KU-ledelsen har haft de 8-årige tenure-tracks i høring, som afslørede, at de ansatte protesterer mod forlængelsen fra 6 til 8 år: "Det giver en "ikke-attraktiv lang periode for fast ansættelse", også da der underliggende kommer til at være en ekstra for-kvalifikation via forudgående post.doc.-ansættelser, før ledelsen tør kvalificere nogen som ekstra talentfulde og værdige til track-forløb, siger B-siden i KU-Sciences samarbejdsudvalg.

Høringssvaret fra samarbejdsudvalget – som har oplevet fyringsrunder de sidste fem år – gør samtidig opmærksom på, at KU-ledelsens navngivning er falsk varedeklaration, for der er ikke tale om "tenure" i traditionel amerikansk forstand, nemlig ubegrænset ansættelse med frie forskningsvilkår. En dansk vipør er nemlig ikke uopsigelig i sit lektorat, og ej heller sikret overgang til ansættelse som professor uden opslag: "Det universitetet i realiteten tilbyder, er ansættelse som lektor uden opslag efter (fagkyndig) bedømmelse".

'Tenure': Falsk varebetegnelse

Andre høringssvar peger på, at den falske varebetegnelse kan give "et forklaringsproblem over for udlændinge, som overvejer en videnskabelig karriere i Danmark", som det hedder i høringssvar fra Science' Akademisk Råd.

Professor Niels Kærgård kalder det simpelthen "bondefangeri", som er indvævet i den danske "flexicurity-model", hvor arbejdsgiverne har let adgang til at fyre, mod at der til gengæld er en høj arbejdsløshedsunderstøttelse (som dog ikke er så meget værd for højtlojnnede akademikere, fordi der er loft over understøttelsen).

Men når ledelserne kalder noget "tenure-track", foregives for udlændinge, at der er uopsigelighed, når man endelig er fastansat: "Når udlændinge hører, at vi fyrer professorer og lektorer (altså folk med 'tenure'), er de rystede", fortæller Kærgård, der så fortæller historien om en englænder, der var blevet DTU-professor uden at kende den danske model. Hun var – uden at vide det – gået fra et engelsk opsigelsesvarsel på 11 år til et på 6 måneder.

Kærgård kan "i visse situationer" acceptere, at der går ti år fra kandidatgraden til en fastansættelse som lektor, men den falske varebetegnelse "er direkte uhæderlig".

Ledelsesindvendinger: Unødigt bindende

I forbindelse med track-modellen er det kommet frem som et måltal, at der igangsættes 60 tracks årligt på KU.

Der er dog også ledelsesindvendinger mod tenure-track forslaget. Nogle er bekymrede for, at for mange track-forløb (fx 70 pct. af alle karriereforløb) "vil hæmme instituternes handlefrihed i forhold til uventede nye udviklinger". Nogle markerer, at det er bedre at opretholde den nuværende ledelsesfleksibilitet, hvor man ansætter efter omstændighederne og ikke lægger sig fast på forpligtende karriereforløb.

Ledere lufter også bekymring for, at om der vil opstå a- og b-ansættelser, hvor "vores normale post.doc.s bliver b-forskere?", som det hedder i flere høringssvar.

Lauritz: Kanonstolt over AU

Lauritz Broder Holm-Nielsen (født 8. november 1946) fratræder som AU-rector d. 5. august efter otte år på posten. Han blev den første udpegede rektor på AU i henhold til Uni-lovens bestemmelser, og han har været en meget synlig og markant leder.

”Lauritz”, som han kaldes i daglig tale, har haft indflydelse på de sidste 30 års forsknings- og uni-politik i Danmark. Han har haft en finger med i de fire centrale reformprocesser, som startede i 1980'erne og som er blevet gennemført med bredt politisk flertal, under skiftende røde og blå regeringer: Forskeruddannelserne, finansieringsreformer, Uniloven 2003 samt fusioner 2007 – med efterfølgende turbulent AU-strukturreform i de sidste år.

Hvad er han mest stolt af?

”Meget stolt af forskeruddannelsesreformen fra midten af firserne og min tid som rektor for Forskerakademiet. Reformen er i mine øjne årsagen til, at uni'erne tiltog sig en meget mere central samfundsrolle. Rigtig mange unge fik en vej ind i forskningssystemet, og omverdenen anerkendte forskningens betydning. Før var der kun mesterlære. Nu er rigtig mange af de dygtigste forskere og ledere produkter af den reform.

Og så siger det sig selv, at jeg er kanonstolt af AU som et toneangivende uni' i Europa. Fagligt går det rigtig godt; vi leverer hvad samfundet kræver af os. Der er god stemning, jeg nyder at cykle gennem parken, hvor det summer af unge mennesker.

Hvad er Lauritz mindst stolt af?

”Helt klart, at det ikke er gået hurtigere med AUs faglige udviklingsproces' administrative strukturer og systemer, som studieadministration, bogholderier, lønsystemer. Seks forskellige institutioners systemer skulle fusioneres efter 2007. Det skulle bare fungere, men det har det ikke gjort. Det har været landstrakt og generende, og det har været ubærligt for de ansatte, som uforskyldt blev ramt.

Det er ærgerligt og beklageligt. Men vi skønnede – selv om alle ved, at den slags administrative reformer er meget vanskelige – at det kunne gøres på en tålelig måde inden for rammerne. Skulle den proces være strammet op, så skulle der være brugt flere hundrede mio. mere på det, og det var gået ud over de faglige aktiviteter.

AFSKEDSINTERVIEW

En apv-undersøgelse afslørede alarmerende stress-tal som følge af reform-processen?

”Apv'en viste desværre, at nogle grupper af ansatte er mærkede af processen. Den meget grundige apv-undersøgelse viste mange irritationsmomenter ved de administrative omlægninger. Men medarbejderne har oplevet store forbedringer nu i maj 2013 i forhold til, da apv'en blev lavet for et halvt år siden. Så det glider allerede nu meget bedre, og det er min vurdering, at om 1-2 år vil reformen – med nogle justeringer – fungere, så næste apv vil vise markant forbedret arbejdsmiljø.

Hvad vil Lauritz svare dem, som påstår, at han – og AUs topledelse – egensindigt søsatte en drastisk og risikabel struktur-reform?

”Hør her: Det var åbenlyst, at der måtte gøres noget ved strukturen, for AU havde oplevet fusioner med andre uni'er og med sektorforskning; vi var fordoblet med mange opgaver. Det blev gjort, og den proces fortsætter. Nogle synes, det var modigt og det har de nok ret i – men det var ikke risikabelt, derimod nødvendigt. Og jeg vil gerne invitere dem, som fortsat er skeptiske, på en kop god kaffe, hvor jeg forklarer dem strategien bag, og svarer på kritiske spørgsmål om, hvor vi står i dag.

Nogle vil sige: 'Lauritz forlader skuden med en risikabel strukturreform, som bliver efterfølgerens problem?'

”Det ligger i jobbet at tage vigtige beslutninger. Jeg vedstår mig helt, hvad jeg har været med til, og min efterfølger har da også været med i processen. Og det er ikke et risikoprojekt; vi har fulgt en drejebog og inddraget mange mennesker, så processen er vel tilrettelagt. Med nogle justeringer, så er AU på helt rette kurs, så jeg ser med fortrosthed frem til eftertidens domme over reformerne.

'Lauritz' har ry som jovial, kontant og bramfri, men også magtbrutal?

”Kontant og bramfri, ja. Men ikke magtbrutal. Som leder skal man da være klar til at tage ansvar og beslutninger ud fra en ærlig og åben analyse, og som jeg selv kunne leve med, hvis det blev pålagt mig selv. Jeg opfatter da mig selv som empatisk, jeg tager mig faktisk af, hvordan folk reagerer på mig og mine beslutninger. Og jeg bærer ikke nag; konflikter kan handles af, og bagefter er jeg lige gode venner med alle.

Er Lauritz Venstremand?

”Nej, bestemt ikke. Jeg er ikke medlem af et politisk parti. Efter at have boet mange år i udlandet, hvor der er stor variation i det politiske spektrum, så kan jeg næsten ikke se forskel på de danske partier; de er alle variationer af Socialdemokraterne...

Har Lauritz nogle private hobbyer?

”Jeg holder min have i orden, bl.a. med at klippe 50 rosenvarianter – her kan jeg være helt fortabt med en saks, og det er vel det nærmeste, jeg kommer meditation. Så samler jeg gerne rav på stranden på Fanø, som jeg stammer fra, og hvor jeg har sommerhus. Men jeg kan også godt lide malerkunst, især dansk, og nu får jeg jo lidt bedre tid til kunstmuseet AROS i Aarhus.

Hvad skal han så lave, når han er trådt af?

”Heldigvis har jeg et fantastisk helbred, jeg har ikke haft en sygedag i 8 år.

Men jeg har fået ny kontrakt som seniorrådgiver på professorlignende vilkår (som bygger på min rektorcontrakts ret til tilbagegangsstilling), så jeg fortsætter nogle af de eksterne hverv, som jeg har nu.

Så er jeg næstformand og formand i forskellige organer, bestyrelser, advisory boards, fonde m.m.

Og så skal jeg have mere tid til familien...

Hvad skal han i aften, fredag d. 24. maj?

”Jeg skal i eftermiddag høre den amerikanske politolog og professor Robert Putnams tiltrædelsesforelæsning som gæsteforsker ved Aarhus Universitet. Bagefter er der debat, og vi konferencedeltagere spiser endelig en festmiddag på AROS.

Ph.d.-cup som showbiz

"Det er dejligt, at der endelig er en konkurrence på tv, hvor det ikke er de kendte, der danser, eller de tonedøve, der synger."

Sådan lød det noget sarkastisk fra uddannelsesminister **Morten Østergaard**, da han præsenterede vinderen af årets Ph.d.-cup ved et tv-show i DR's koncertsal. Ph.d.-cup'en, som dagbladet Information står bag, havde i år fået DR som samarbejdspartner, og det gav sig udslag i noget så sjældent som en hel times primetime-show om forskning på DR2. Her optrådte syv af de otte vindere af konkurrencen – to fra hvert videnskabsområde.

Der var dog grænser for, hvor meget videnskabens præmisser fik lov at vægte i forhold til tv-mediets krav om underholdning for de brede masser. At have syv forskere, der blot stiller sig op og fortæller om et forskningsprojekt, er trods alt for hård kost, selv på niche- og højpende-kanalen DR2. Konceptet måtte dramatiseres.

Sådan må DR-producenten have ræsonneret. Hvis tv skal helt ud og ramme den brede befolkning – og det vil DR jo – må forskningsformidling have et showvist med lidt spænding og konkurrence.

Videnskabskonkurrence

De 500 publikummer i koncertsalen, og seerne i stuerne blev derfor præsenteret for et noget andet koncept, end det, der oprindeligt var udgangspunktet for Ph.d.-cup'en. Ifølge projektets hjemmeside er der tale om en formidlingskonkurrence, hvor en dommerkomite på 7 forskere udvælger 8 vindere blandt i 35 kandidater, som universiteterne har indstillet. Vinderne bliver så udpeget på baggrund af en formidlingstekst, skrevet på baggrund af projektet.

"De otte vindere fejres ved en tv-transmitteret kåring afholdt i DR's koncertsal 14. maj," hed det i indbydelsen. Men da værten **Peter Lund Madsen** bød velkommen til seerne, var det imidlertid ikke til en "kåring" af otte vindere. DR havde gjort showet til en konkurrence mellem dem:

"Vi skal møde 7 unge specielt udvalgte ph.d.-forskere, der skal dyste på evnen til at formidle deres videnskab. I aften skal vi finde den endelige vinder af Ph.d.-cup 2013," lød spændingsopbygningen fra den finurlige tv-vært og hjernekirurg.

X-faktor koncept

For godt nok er de deltagende ph.d.-studerende dygtige og deres projekter spændende. Men at videnskab alene skulle være nok til at underholde pøbelen hjemme foran tv-skærmene, turde DR ikke lægge an på. Derfor havde man fået forsker-celebriteterne **Anja 'Stardust' Andersen** og **Eske Willerslev** til at komme og agere X-Faktor-dommere sammen med tv-værten **Ane Cortzen**, kendt bl.a. fra programmet 'TV TV TV'.

De syv ph.d.-deltagere puffet ind på scenen en ad gangen for at præsentere et mundtligt brief af deres projekt, hvorefter Anja, Ane og Eske kom med ros og ris til den pågældende om hvor underholdende, oplægget havde været, eller hvor relevant, forskningsprojektet var.

Da alle syv var igennem, trak X-Faktor – undskyld – Ph.d. cup-dommerne sig tilbage og voterede, og endte med at udråde **Stine Lindahl Jakobsen** som den bedste

Den allesteds-indskrevne populærformidler Peter Lund Madsen lignede en stolt cirkusdirektør, da hans hoveddomptor Morten Østergaard præsenterede alle sine ph.d'ere

og endelige vinder. Hun havde givet en fin fremstilling af sit forskningsprojekt om musikterapi i udsatte familier. Og for det blev hun præmieret af videnskabsminister Morten Østergaard med håndtryk og blomster og et lille kunstværk.

Kritik af DR, da kameraet blev slukket

Stine Lindahls konkurrenter blev skam også fejret. Men først bagefter, da kameraerne var slukkede. I restauranten uden for

koncertsalen blev der holdt reception for alle 8, og første taler var medarrangøren, **Informations chefredaktør Christian Jensen**.

"Jeg skal starte med at beklage DR's helt urimelige journalistiske stramning. Der er naturligvis ikke en, men otte vindere af Ph.d. cup'en," undskyldte chefredaktøren og overrakte derefter de præmie-blomster og -kunstværker til de øvrige deltagere, som Stine Lindahl Jakobsen som den eneste havde fået lov at få for åben skærm.

Kritikken blev sagt i et ironiserende tonefald og med smil på læben, men konstateringen var fuldstændig korrekt; der var sket en urimelig journalistisk stramning.

'TV er løgn', lyder en talemåde inden for tv-branchen, og det kom FORSKERforums reporter til at tænke på, da Informations chefredaktør lavede sin evaluering.

lah

Galathea-projektet skal ikke

Uni-ministeren nøjes med en 'afrapportering'. Folketingspolitiker spørger til afkastet. Og forskere undrer sig

Til sommer udsender Uddannelsesministeriet en afrapportering omkring Galathea-ekspeditionen. Men rapporten undgår at tage stilling til, om pengene har været fornuftigt brugt, lyder kritikken allerede.

Normalt kræver bevillinggiverne, at forskningsprojekter til over 200 millioner evalueres grundigt, så det vurderes, om pengene er brugt fornuftigt. Men det vil ikke ske for det højprofilerede Galathea-togt 2006-07, som blev sat i gang under stor mediehyppe om projektet, som dog også blev et politisk prestige- og marketingsprojekt. Projektet skal ikke evalueres, blot "afrapporteres", har uni-minister Morten Østergaard besluttet.

Men det møder kritik fra både politikere og forskere.

Eks-videnskabsminister Helge Sander satte projektet i søen, men afviste at lade ekspeditionen evaluere, angiveligt fordi det

var for tidligt at gøre resultaterne op. Men i december sidste år bukkede nuværende uddannelsesminister Morten Østergaard så under for presset og lovede en "afrapportering" af det forskningsmæssige udbytte. En rapport er således ved at blive lavet af ministeriets embedsmænd, og den vil blive offentliggjort i sommer.

Kritik: Forskerne skal evalueres, men ikke projektet

Men allerede før rapporten ligger klar, er der skeptiske øjne på den i forskningsmiljøet. Seniorforsker **Jens Olaf Pepke Pedersen** fra DTU Space undrer sig over formen – en afrapportering af forskningsmæssige resultater, men ikke en grundig forskningsevaluering.

"Som jeg læser kommissoriet for rapporten, er det ikke planen, at der skal laves

"Jeg tror, at Galathea byggede på, at man fra politiske side stadig havde den her romantiske forestilling om, at man kan rejse ud i verden og komme til helt nye områder. Man smider et garn i havet og fanger en helt ny type fisk.

Seniorforsker Henrik Skov

en egentlig uafhængig evaluering, som man for eksempel kender det fra evalueringerne af grundforskningscentrene. Her er der jo tale om en for danske forhold stor forskningsmæssig satsning. Og i betragtning af, hvordan man ellers evaluerer i alle ender og kanter, så undrer det mig, at der ikke har været den store politiske og forvaltningsmæssige interesse i at evaluere her," siger Jens Olaf Pepke Pedersen.

Han henviser blandt andet til, at det ved Grundforskningsfondens evalueringer er kutyme at tilknytte eksterne forskere – gerne fra udlandet – for at kunne foretage en kritisk vurdering af aktiviteterne. Og det mener han også ville være nødvendigt i dette tilfælde, hvis man ønsker en kvalificeret vurdering.

"Den slags kan lægmænd ikke vurdere. Det bør være nogle folk fra forskningsfeltet, der er i stand til at sige, om brugen af de mange millioner har haft et tilfredsstillende udbytte," siger Pepke Pedersen.

Ingen ekstern evaluering

Men der kommer ingen eksterne vurderinger ind over Uddannelsesministeriets rapport. Den udarbejdes af embedsmænd med sparring fra en følgegruppe bestående af tidligere forskningsfaglige medlemmer af Dansk Ekspeditionsfond, der stod for arrangementet af selve togtet og således ikke kan siges at være 'eksterne'.

Det var folketingsmedlem **Jens Henrik Thulesen Dahl**, der i november sidste år stillede spørgsmål til Uni-ministeren om en evaluering af projektet. Tre år tidligere havde hans partifælle Jesper Langballe stillet det sammen spørgsmål, som dengang blev verftet væk af Helge Sander.

"Det var jo nærmest et ikke-svar, som Langballe dengang fik. Men jeg har så taget det op igen, for jeg synes, det er vigtigt at se på, hvad der kom ud af projektet," siger Jens Henrik Thulesen Dahl.

Galathea-forsvar: Det skabte netværk

Det er ikke alle, der ser med skepsis på Galathea-ekspeditionen og den manglende evaluering. **Professor Finn Surlyk** fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning ved KU var togtfører på en del af ekspeditionen og sidder desuden i den følgegruppe, der har sparret med Videnskabsministeriet omkring den afrapportering, der nu er på vej om projektet. Han synes dybest set, en evaluering er unødvendig.

"Min private mening i dag er, at det er spild af tid. Der kom fantastisk meget ud af det projekt forskningsmæssigt, og der blev skabt en masse god synergi."

Er det ikke relevant at evaluere, om pengene er vel brugt?

"Det kan du sige. Men man skal huske, at en stor del er skaffet fra private fonde. Især inden for naturvidenskaberne var der man, der måtte ud og søge deres penge uden for det offentlige forskningsrådssystem. Samtidig var det et omfattende projekt, med en masse enkeltprojekter, der ikke havde noget med hinanden at gøre. Det er jo noget helt andet end at skulle evaluere et veldefineret grundforskningscenter," siger Finn Surlyk.

Han vurderer, at togtet samlet set har været en stor forskningsmæssig succes.

Nyhedsjournalisterne var ikke gennemtænkt

Men samtidig lægger han meget vægt på det netværk, der blev skabt mellem de deltagende forskere.

"Det var fantastisk at være sammen med folk med vidt forskellige specialer. Man kan ikke vurdere det højt nok, at man hver eneste dag sad sammen med en masse af de bedste forskere, samt en masse ph.d'ere. Så udover den rene forskning, så var der også en fantastisk afsmittende effekt i det."

En del af projektet, der dog ikke fungerede helt optimalt i hans øjne, var forventningen om et stort nyhedsmæssigt udbytte for den medfølgende presse.

"Moderne forskning i dataindsamlingsfasen er ikke nyheder. Når vi tager en borekerne op af havbunden, så er det ikke: Heureka – her er noget nyt! Så i stedet for nyhedsjournalister skulle det nok være været avisens forskningsmedarbejdere, der var med. Der var en mand, der studerede havslanger, som var meget underholdende, så det blev vægtet i pressen. Men når vi lå og sejlede lange seismiske linjer langs Australiens sydkyst – det var der ikke meget journalistisk spænding i."

evalueres

over den løse opfølgning

I hans øjne er Galathea-ekspeditionen aldrig blevet ført rigtigt til dørs, og det er ikke seriøst, når der er tale om så store bevillinger: ”Man brændte nogle penge af, fik nogle forskere med ud at sejle, men hvad der dybest set kom ud af det forskningsmæssigt og med hensyn til at skabe generel interesse for naturvidenskab – det bør man vurdere på. Man kan da godt blive lidt usikker på, om det har givet det afkast, der retfærdiggør alle de penge, man har brugt”.

Spørgeskema spurgte ikke til efterbearbejningen

Rapporten, som Uni-ministeriet udarbejder, bygger for en stor dels vedkommende på en spørgeskemaundersøgelse, der udsendes til de medvirkende forskere. Her skal de fortælle om hvilke resultater, der er kommet ud af deres forskning.

En af de forskere, der var med på Galathea-ekspeditionen, og som altså deltager i spørgeskemaundersøgelsen, er **seniorforsker Henrik Skov** fra Institut for Miljøvidenskab på AU. Han studser over det skema, han har fået lov til at udfylde. For i hans øjne er der helt væsentlige spørgsmål, der ikke bliver stillet i skemaet.

”Et af de væsentlige problemer, der har været, handler ikke så meget om selve turen, men om at mange af os ligger inde med store mængder af data, som der aldrig er blevet kigget på, fordi der ikke har været penge til efterbehandlingen. Og det problem giver spørgeskemaet ikke mulighed for at redegøre for,” fortæller han, der selv arbejdede med luftmålinger under sejladserne, først og fremmest af kviksølv, hvilket der kom adskillige artikler ud af. Men i tilknytning til disse målinger blev der også målt på ozon, kulite og sod.

”Der ligger et komplet datasæt – pt. den største videnskabelige indsamling taget over havet af den slags stoffer. Og det ligger ubrugt hen,” siger Henrik Skov, der ikke kunne finde finansiering til efterbehandlingen.

”Normalt søger jeg finansiering til et helt studie inklusiv efterbehandling af data. Men det blev defineret for os, at vi skulle søge til ekspeditionen. Og det blev så styret igennem forskningsrådet, som sagde god for projekterne,” fortæller han.

Historien om spildt dataindsamling på

MEDIEHYPE i april 2007: Galathea3 anløb København efter i 8½ måned at have sejlet Jorden rundt. Det blev lanceret som en stor national begivenhed med flag og musikledsagelse. Ved ankomsten ventede bl.a. kronprins Frederik, undervisningsminister Bertel Haarder (V) og videnskabsminister Helge Sander (V) og mange pårørende.

Galathea-ekspeditionen er langt fra et enestående tilfælde. Bladet Ingeniøren kunne for to år siden berette, hvordan 11 projekter fra togtet søgte om bevillinger til efterbehandling af data, men ikke fik penge.

Projektet: ”Romantisk videnskabsyn hos politikerne”

I Henrik Skovs øjne er det resultatet af en uigenomtænkt finansieringsmodel, der havde stort fokus på selve togtet og mindre fokus på det efterfølgende arbejde. Og det kæder han igen sammen med det lidt romantiske, men også lettere naive syn på projektet, der var fra politisk hold.

”Jeg tror, Galathea byggede på, at man fra politiske side stadig havde den her romantiske forestilling om, at man kan rejse ud i verden og komme til helt nye områder. Man

smider et garn i havet og fanger en helt ny type fisk. Men kriterierne har ændret sig væsentligt i tiden fra Galathea2 til Galathea3. Indsamling er en ting, men halvfems procent af forskningsresultater er hårdt slid bagefter i laboratorier og kontorer, som hverken er særligt sexet eller indeholder gode billeder. Og det var der ikke forståelse for i det oprindelige design,” siger Skov.

Men den problemstilling ser altså ikke ud til at blive belyst ved den kommende afrapportering, som er fokuseret på at opliste de forskningsprojekter, der blev gennemført, men ikke dem, der faldt til jorden. Og det ærgrer ham:

”Jeg synes, Galathea var et fantastisk initiativ, og så er det ærgerligt, man ikke udnytter det helt ud.

Min fornemmelse er, at man har sat noget i værk, som har kostet spidsen af en jetjager, men ikke sørget for at få det ud af det, man kunne. Og det synes jeg er rimeligt at få belyst. Når vores forskningsbevillinger ikke er større, end de er, så er det vigtigt, at de penge der gives ud, bruges fornuftigt.”

”Indsamling er en ting, men halvfems procent af forskningsresultater er hårdt slid bagefter i laboratorier og kontorer, som hverken er særligt sexet eller indeholder gode billeder.”
Seniorforsker Henrik Skov

lah

Erhvervs-ph.d.: I sold hos den kommerce

Hans skepsis var stor. Men forskellen mellem forskning i det offentlige og i det private er slet ikke så stor

Kan man lave uafhængig, almennyttig forskning i samarbejde med en kommerciel virksomhed?

Det spørgsmål stillede **Jon O. J. Johansen** sig selv adskillige gange, inden han lavede aftale om et erhvervs-ph.d. projekt hos medicinalvirksomheden Lundbeck samt Institut for Marketing og Organisation på AU.

Men hans egen skepsis og de overvejelser, han havde, var intet imod den skepsis, han oplevede fra andre sider.

”Der er en del fordomme omkring det her. Og at det kom så kraftigt, havde jeg ikke lige set komme. Især i starten var det noget, der stressede mig meget – om det overhovedet var legitimt, at jeg lavede mit projekt hos Lundbeck, og om andre kunne tage mig seriøst,” fortæller Jon Johansen.

Ikke fordi han selv er oplasket med en uvilje mod erhvervslivet. Han kommer fra en familie, hvor handel og selvstændig erhvervsdrift har været måden, man ernærede sig. Og tilmed havde han et år i USA som visiting

scholar på Stanford University, hvor vinduerne ud mod erhvervslivet er vidt åbne.

”Det er et miljø med en masse gale forskere og en masse praktikere. Og du kan være sikker på, at hvis der er en, der nyser, er der en anden der siger: det må man kunne bruge til venture design,” fortæller han.

Skepsis skal ikke tages personligt

Med Stanford-året og sin egen familiebaggrund i bagagen var Jon Johansen ikke så skræmt af de kommercielle interesser i Lundbeck. Og efterhånden kunne han også begynde at tage lettere på skeptiske spørgsmål fra andre.

”Man skal passe på med at tage tingene for personligt. Ofte er det jo bare, fordi folk spørger lidt muntert til det og bringer problematikkerne i spil. I starten skete der nok det, at jeg selv gik lidt i baglås. Men da jeg først begyndte at snakke åbent om det, så var det jo fint.”

Jon Johansens projekt er en undersøgelse og kortlægning af den måde, folk opfatter depressions-lidelsen og medicinsk behandling af den. Og efterhånden er der for ham selv opstået en fin balance og logik i det at bedrive et forskningsprojekt i et kommercielt regi.

”Industrien skal tjene penge, ja. Men de skal også tjene penge på at lave de bedste produkter til deres kunder, og det kan de, hvis de forstår dem bedre. Har de den forståelse, så kommer alle parter skridtet videre. Det er årsagen til, at jeg føler, jeg har en berettigelse på Lundbeck. Omvendt kan man jo også indvende mod universiteterne, at de bare er ude på at publicere artikler, uanset indholdet. Sådan kan man jo stille de kritiske spørgsmål alle steder,” siger han.

Forskelle er små

Efter et par år med det ene ben hos Lundbeck i København og det andet på Aarhus Universitet er Jon Johansens egen konstatering da også, at forskellene på det private og det offentlige forskningsmiljø er mindre, end mange nok går og tror.

”Den klassiske fordom er jo, at folk i erhvervslivet har rundsave på albuerne, mens dem på universitetet går i tweed og sidder det meste af tiden og drikker kaffe og har det hyggeligt. Men jeg har ikke oplevet den kontrast,” fortæller han.

Han peger på det faktum, som oftest bliver glemt i den danske forskningsdebat – at en meget væsentlig del af al dansk forskning foregår i privat regi

(Foto: Lundbeck)

Lundbeck lever af at producere piller, men det betyder

”Man aner ikke, hvor meget forskning, der foregår i virksomheder. Tag for eksempel CT-scanneren, der blev opfundet i en kælder hos pladeforlaget EMI engang i halvfjerds-erne. Virksomhederne lever på kanten af forskningen, og den frie, åbne forskning kan findes begge steder. Jeg har oplevet, at der foregår helt vildt meget forskning, man ikke aner, hvad man skal bruge til. For det giver virksomhederne en stor hit-rate. I Lundbeck har de forskere, der sidder og kigger på molekyler, der måske kan bruges til noget om tyve år,” siger Jon Johansen.

Humanist i fremmed miljø

Med en humanistisk kandidatgrad i kognitiv semiotik og sin nuværende tilknytning til Institut for Marketing og Organisation på AU er han lidt af en fremmed fugl blandt de medicinske og biogenetiske forskere på Lundbeck. Alligevel oplever han stor interesse og nysgerrighed omkring projektet.

”Det er der rigtig mange på Lundbeck, der synes, er spændende. Når jeg taler med folk på gangen, bliver jeg konstant bedt om at sende dem den færdige afhandling eller spurgt til mine interviews. Folk er meget nysgerrige.”

På en måde kan Jon Johansen dog godt mærke afsavnet ved at være ene tør forsker blandt en masse våde. De øvrige ph.d.-studerende, der er tilknyttet virksomheden, er ikke nogen, han kan have et egentligt fagligt fællesskab med.

”Jeg er lidt en freak i det selskab. De fleste har en medicinsk og farmaceutisk baggrund og arbejder inden for Lundbecks kernekompetencer. Jeg har opsøgt dem og også spist frokost med dem, men direkte sparring foregår der ikke. Så der har jeg nogle gange

Erhvervs-ph.d.

Et erhvervs-ph.d.-projekt er et særligt, virksomhedsrettet ph.d.-projekt. Forskningsprojektet og forskeruddannelsen gennemføres i et samarbejde mellem en privat virksomhed, en erhvervs-ph.d.-studerende og et universitet. Der kan desuden tilknyttes tredjeparter fra både det offentlige og private til projektet.

En erhvervs-ph.d. studerende er ansat i den private virksomhed. Den studerende ansættes med løn i virksomheden under hele erhvervs-ph.d.-uddannelsen. Arbejdstiden deles ligeligt mellem virksomheden og universitetet.

Både virksomheder og værtsuniversitet får støtte fra Forsknings- og Innovationsstyrelsen til delvis betaling af den ph.d.-studerendes løn og samt til vejledning og øvrige udgifter vedrørende projektet.

Kilde: Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser

ikke, at de ikke har interesse i almenyttig forskning, siger Jon O. J. Johansen, der skriver erhvervs-ph.d. hos virksomheden.

savnet at være lidt tættere på universitetsmiljøet – det at have ph.d.-kolleger.”

To vejledere

Det metodisk-faglige miljø for Jon Johansen har således været på Aarhus Universitet. Problemet har bare været, at Lundbeck ligger i København. Så det er blevet til mange ture over Storebælt mellem hjemmet i København og den kælder, han låner af et ægtepar i Århus, samt i de perioder han har samlet data gennem interviews over hele landet.

Officielt skal tiden være delt ligeligt mellem universitetet og den virksomhed, man skriver erhvervs-ph.d. hos. Tilsvarende får man tildelt en vejleder begge steder. Det har i Jon Johansens tilfælde fungeret godt.

”Jeg synes, de komplementerede hinanden ret godt. Universitetsvejlederen har været på med det tekniske omkring designet af den metodiske værktøjskasse, og min vejleder på Lundbeck har været mentor og coach i forhold til det at bedrive forskning, samtidig med at jeg her har været tæt på den medicinske praktiske virkelighed,” fortæller han.

Han satser på at færdiggøre og aflevere sit projekt i efteråret. Projektet og måden at arbejde på har gjort ham så inspireret, at han håber på at kunne fortsætte med lignende forsknings- og udviklingsarbejde, gerne i et offentligt-privat samarbejde.

”Jeg kan godt lide, at man forsøger at skabe nye løsninger. Og jeg synes, samarbejdet mellem de to instanser er ideelt.” Universiteter kan være med til at undersøge lodigt og har en værdi. Og industrien, som er vant til at gå hurtig fra ide til handling, kan være med til at bygge noget, der virker, og få det ud”.

lah

Projekt: Sygdomstale og -opfattelse

Jon O. J. Johansens ph.d.-projekt er en undersøgelse af, hvordan folk opfatter depression og herunder medicinsk behandling af sygdommen. Er det eksempelvis – som en af de gængse opfattelser blandt mange lyder – en sygdom, der ikke i tilstrækkelig grad bliver taget alvorligt og anerkendt, eller er det – som visse andre mener – ikke at betragte som en sygdom, men en sygeliggjort tilstand, som lægerne reagerer på ved at proppe de deprimerede med medicin?

Inspirationen kom fra en kollega, der havde en konsulentopgave for Novo Nordisk med at hjælpe dem til bedre at forstå patienternes perspektiv i et behandlingsforløb.

Det var en kombination af emner, der straks tændte gnisten hos den semiotik-specialiserede Johansen: ”Sygdom og medicinske behandling, der flyder sammen med livsstil og verdensopfattelser, var noget, som fascinerede mig helt vildt. Så jeg skrev to sider med tanker om emnet og gik rundt og kiggede på dem og tænkte, at det må man kunne lave en ph.d. omkring. Og så kom jeg til at tænke på det med depression, hvor aspekter af identitet og livsstil i høj grad flyder sammen med sygdommen. Hvad er hvad, og hvad skal man gøre ved det?”

Medicinalgiganten Lundbeck syntes også, projektet var spændende, og det førte så til et erhvervs-ph.d.-projekt i samarbejde med Aarhus Universitet.

Metodisk udfordring

Projektets udfordring er det metodiske. Hvordan samler man så mange kvalitative udsagn om så komplekse spørgsmål og gør det til sammenligneligt og målbart materiale? Og hvordan undgår man at lægge folk ord i munden?

Jon Johansens løsning er blevet en kombination af interview og associationsteknik,

hvor interview-personerne nærmest får lov at brainstorme og sætte ord ind i et særligt diagram – et slags ’sommerfuglenet for tanker’, som han selv kalder det. Alle de ’tanker’, der kommer ud af interviewene bliver efterfølgende sat ind i et regneark og behandlet i en slags sprog-matematisk analyse. Og den analyse afslører klare mønstre for opfattelsen af depression og den sproglige måde at omtale det på.

”Det er lykkedes mig at finde nogle mønstre i de mentale briller, vi alle slæber rundt på. Og hvis vi får identificeret de briller, kan vi også tage dem af,” forklarer Jon Johansen.

Nuanceret forståelse af depression

Han vurderer, at hans undersøgelse på den måde vil kunne kortlægge, men samtidig nuancere den måde, depression bliver forstået på:

”Der er også ting, der har overrasket mig. Jeg tænkte, at hvis man synes at depression er noget, man skal igennem i det her samfund, er man imod medicin, og hvis man, tror depression er et biologisk betinget sygdomsforløb, er man for medicin. Men det billede er meget mere komplekst. Nogle tror på helt forskellige konstellationer som for eksempel en kombination af medicin og yoga som behandling. Og det er tilgange, som ikke får meget taletid i dag,” slutter han.

Find din personlige u

Undervisere er ikke ens, og de studerende kræver autentiske undervisere. Man skal altså finde sin rolle, der passer til ens kompetencer.

"Gør hvad du kan – ikke hvad din adjunktleder siger ..."

Hermed menes, at der mange forskellige måder, man kan tilgå undervisningen og rollen som underviser, men det er også vidt forskelligt, hvilken rolle, man er i stand til at påtage sig. Især som ny universitetsunderviser.

Det er et af de vigtigste budskaber i det kapitel om underviserrollen, **SDU-lektor Rie Troelsen og CBS-chefkonsulent Jens Tofteskov** har skrevet til den nye antologi 'Universitetspædagogik', som udgiverne selv kalder "underviserens praksisbog".

"Vi er ikke ens som undervisere, og det er forskelligt, hvad der ligger godt for en. For nogle er det at undervise i et bredt bachelorfelt. For andre er det at undervise mere specifikt på kandidatniveau. Og det at finde ud af, hvad der ligger godt for en, er en del af professionaliseringen," forklarer Jens Tofteskov, der er uni-pædagogisk chefkonsulent ved CBS.

At man skal påtage sig sin personlige rolle betyder også, at man skal søge de gode undervisningsopgaver. De kommer nemlig ikke nødvendigvis af sig selv.

"De værste undervisningsopgaver er dem, der bliver til overs fra alle mulige andre. Resultatet kan blive, at man aldrig får sine egne hold, og at man lider nederlag, fordi man ikke leverer det, de studerende forventer. Man kommer ind i en ond cirkel, og undervisningen bliver en negativ del af ens karriere," siger Tofteskov, der opfordrer nye adjunkter til at søge hjælp fra ældre kolleger til at få de gode undervisningsopgaver.

Krav om autenticitet

At finde sin rolle som underviser handler dels om det faglige felt og niveau, man trives inden for. Men det handler også om den stil, man lægger for dagen i undervisningslokalet. Her er det vigtigt at finde sig selv som person i den rolle. Både for at man kan have det godt, når man underviser, men også for at kunne levere bedre.

"I starten er der nogle meget elementære pædagogiske værktøjer, alle skal lære. Men jo længere man kommer i sit forløb som underviser, jo vigtigere er det at finde sin egen stil, som man har det godt med, så man kan være autentisk," siger Jens Tofteskov.

'Autencitet' er lidt af et buzzword i vor samtidskultur. I en stadig mere overfladisk verden søger folk efter værdi i form af ægthed og originalitet. Og det princip gør sig også gældende i en undervisningssituation.

"Man skal have sin personlighed med i undervisningslokalet. Kommer man halvbane og krybende langs væggen uden at have noget personligt at byde på, så synes de studerende, man er uinteressant," fortæller Tofteskov.

Nørder kan godt være autentiske

Han medgiver, at det er et stort krav at stille til unge forskere, der først og fremmest har specialiseret sig i et forskningsmæssigt fagområde.

"Ja, det er voldsomt krav, og det er nogle helt andre kompetencer, der pludselig skal i spil end dem, man er blevet ansat på som forsker. Og det er også noget, der skaber problemer for nogle. Jeg kender i hvert fald et eksempel på en forsker, der simpelthen fandt ud af, at vedkommende ikke kunne klare undervisningsdelen."

At have personligheden med i undervisningen betyder ifølge Jens Tofteskov ikke nødvendigvis, at man laver standup-comedy for sine tilhørere. Faglighed og personlighed er ikke modsætninger.

"Den nørdede forsker kan godt være autentisk. Men vil man ikke give noget af sig selv, så får man problemer. Så siger de studerende: han er kedelig, vi kan ikke forstå, hvad han siger, vi falder i søvn ..."

Bør de studerende ikke bare være glade for at få undervisning på højt fagligt niveau, i stedet for at stille krav om personlighed og autencitet?

"Det kan man mene. Men skal vi leve op til politikernes ønske om, at 35 procent skal tage en universitetsuddannelse, så er vi nødt til at tænke i de baner," siger Tofteskov med en lille sarkastisk henvisning til den siddende videnskabsminister og de generelle tendenser imod masseuniversitetet.

Øget hensyn til urutinerede

Tofteskov slår fast, at den slags personlige krav til underviserne ikke er noget, der står formuleret eksplicit. Men det ligger implicit i systemet qua de undervisningsevalueringer, som ifølge hans vurdering bliver tillagt stadig større vægt.

"Man har jo altid haft dem, men umiddelbart virker det som om, de dårligere evalueringer i højere grad begynder at få konsekvenser. En institutleder har det ikke godt med, at instituttet får ry for at have mange dårlige evalueringer," siger han.

Tilsvarende oplever Tofteskov, at ledelserne i højere grad tager undervisningsopgaven alvorligt ved ikke at lægge for store opgaver på urutinerede skuldre.

"For ti år siden kunne man godt opleve, at man gjorde adjunkter til studieledere. Det ser man ikke mere, og i dag lægger man generelt ikke for store undervisningsbyrder på adjunkterne. Det er også et tegn på professionalisering."

Meriterende undervisning

Og det er i positiv ånd, at Jens Tofteskov bruger ordet 'professionalisering'. For selvom han nok signalerer en smule skepsis over for et politisk pres omkring stadig større optag, så glæder det ham som universitetspædagog, at undervisningsopgaven i dag bliver taget langt mere seriøst.

"Universitetsledelserne ved godt, at det er her, de tjener deres penge. Og jeg synes også,

Underviser-stil

er, men også til ens personlighed

De studerende forventer autenticitet i undervisningen, så det er vigtigt, at finde en underviser-stil, der ligger godt til ens personlighed.

man kan se nogle tegn på, at incitamentsstrukturen, der traditionelt favoriserer forskningen, står for fald. Når man begynder at tale om undervisnings-professorater, så er det i mine øjne et tegn på opbrud. Det næste må blive, at man kigger på studielederjobbet, og sørger for, at det ikke bliver en akademisk stopklods,” siger Tofteskov.

Fornyelse med nye underviser-generationer

Men det er ikke kun i ledelserne, han fornemmer nye vinde for undervisningen. Også blandt de nye generationer af undervisere er der en mere dedikeret tilgang til det at skulle undervise.

Det er nemlig erfaringerne fra en undersøgelse, han og Rie Troelsen er i gang med omkring adjunkters syn på underviserrollen: ”Vi er væk fra dem, der siger: Jeg er forsker, og undervisningen er en byrde og en sten i vejen for min forskerkarriere. Den type finder vi ikke i denne unge gruppe og blandt de adjunkter, jeg har med at gøre til daglige,” fortæller han.

Forskellen ses blandt andet i forhold til udenlandske forskere, der kommer til Danmark: ”Internationalt er det anderledes.

På CBS kan vi få folk ind, der ser anderledes på undervisningsopgaven. Men min erfaring er, at de bliver klogere efter nogen tid i det danske system.”

Men spørgsmålet er også, om supervisors- og adjunktuddannelsessystemet er gearret til at kunne hjælpe adjunkterne med de krav, som der er til en moderne underviser. Både ja og nej, lyder svaret fra Tofteskov:

”Jeg vil ikke sige, det er det. Men jeg vil omvendt ikke sige, at det ikke kan blive det. Det med at supervisere adjunkter er et system, der ikke engang har tyve år på bagen. Det er også en kompetence, der skal udvikles. Der findes ingen autoriserede supervisor-uddannelse. Vi sender folk på generelle coaching-kurser, som ikke er rettet særligt mod undervisningsbranchen. Så det vil tage noget tid, før det bliver opbygget.”

lah

KILDE:

Reinecker fl.: UNIVERSTITETS-PÆDAGOGIK (Antologi, 500 sider, Samfundslitteratur maj 2013).

Fem undervisertyper

Rie Troelsen og Jens Tofteskov arbejder med et forskningsprojekt, der forsøger at kortlægge forskellige forståelser, adjunkter har af professionalitet, og hvad det vil sige at være en professionel underviser. De er kommet frem til følgende fem professionelle undervisertyper:

1. Hverdagsforståelsen

At man er god til sit lønnede arbejde og sætter en ære i at være god. Man er kompetent og tager sit arbejde alvorligt, men har også en mere kynisk tilgang end den con amore-arbejdende amatør, der har tendens til at tage sin egen person med i arbejdet.

2. Den brugerorienterede underviser

Man orienterer sig mod brugerne, og det handler om at give de studerende det, de forventer, og sørge for at budskabet går igennem. Den professionelle underviser er en god formidler og har en særlig ’meneskeviden’ – altså viden om de studerendes forudsætninger, forventninger og læreproces.

3. Den certificerede underviser

Vægten ligger her på selve certificeringen, som dels består i den faglige side – forskeruddannelsen – og den pædagogiske – adjunktuddannelsen. Underviseren skal have viden om pædagogiske værktøjer.

4. Den praksisorienterede underviser

Den professionelle underviser har kendskab til den profession, de studerende uddannes til, og der er vægt på koblingen mellem praksis og teori. Underviseren skal selv have erhvervs erfaring, og den særlige viden ligger dels i stor viden om praksisfeltet og evnen til at kunne være bro mellem uddannelse og praksis.

5. Den forskende underviser

Her kommer identiteten som forsker først, og professionaliteten ligger i at kunne levere forskningsbaseret undervisning. Underviseren besidder primært forskningsbaseret faglig viden, men også pædagogisk viden omkring moderne teknologi og undervisningsredskaber.

Offentlig pædagogik

“Folkeskolelærere og uni-lærere er nogle af de vigtigste aktører i demokratiet. De skal ideelt set være public intellectuals”.

Henry Giroux har forsket i folkeskolelæreres og Academics rammer og betingelser, og her har forskningen strejft spørgsmål om, hvad der er en 'Public Intellectual'. I USA er kendte 'public intellectuals' afdøde Edward Said, Noam Chomsky eller Stanley Aronowitz – eller Giroux selv.

Giroux er en kendt amerikansk kulturkritiker og en af stifterne af den kritiske pædagogik i USA. I 2002 nævnte det engelske forlag Routledge ham fx som en af de 50 vigtigste uddannelses-forskere i moderne tid.

Han tilhører en intellektuel tradition i USA og England, som i den store offentlighed marginaliseres som rabi, venstreradikal og politiseret. Men det afholder ham ikke fra at ytre sig. I USA og Canada har der været tradition og offentligt rum for den slags fritænkende 'public intellectuals'. På nogle uni'er med "tenure" (uopsigelige fastansættelser) har der været højt til loftet. Men loftet er drastisk sænket i de seneste årtier, ikke mindst fordi "tenure" er kommet under pres. Men det er ingen undskyldning for passivitet:

”Sociologen Stuart Mills – mest kendt

“Public Intellectual”?

“Public Intellectual” er i USA og England en betegnelse for en særlig gruppe intellektuelle, som deltager i offentlige (eller) akademiske og andre professionelle debatter. Uanset fagområde engagerer denne sig i samfundsdebatter og –problemer på en måde, hvor han eller hun – drevet af sandhedssøgen og personlige vurderinger – udfordrer gængse opfattelse i samfundet.

Derfor kunne den Edward Said (1935-2003) også påstå, at Public Intellectuals ikke lever i systemet, fx som uni-lærer, men på kanten af samfundet som forfattere, journalister eller kritikere: ”den sande public intellektuelle er altid en outsider i selvvalgt exil og på samfundets kant”.

(Frit efter Wikipedia.com).

Professor Henry Giroux

for teorier om bureaukratiets magt – sagde, at Academics må stå frem og mobilisere, når demokratiet er truet. Jeg forstår mekanismerne bag, at mange Academics forholder sig passive, men jeg har ingen sympati for dem, for de flygter fra deres forpligtelse og ansvar”, siger han. ”Tak Vorherre for dygtige og kritiske journalister. De graver sager frem og rejser vigtige spørgsmål – de gør det, som Academics i langt højere grad burde gøre ...”

Edward Said: Uni-lærere er ikke sande 'Public Intellectuals'

Edward Said mente, at 'Public Intellectuals' er defineret ved at indtage positioner og skabe debat om politiske, moralske, etiske m.fl. emner, så de ”minder offentligheden om moralske og politiske spørgsmål, som skjules i de larmende medier”. Said mente, at Academics havde en pligt til at optræde uforfærdede i det offentlige rum, men han var slet ikke imponeret af deres indspil; de lukker sig inde i ”den uengagerede specialists dogmatisme, hvor man kun kommunikerer folk med samme jargon”.

”Derfor kunne Said også påstå, at 'den sande offentlige intellektuelle ikke er dem med job i som uni-Academic', siger Henry Giroux. ”Men det er i mine øjne en noget desillusioneret forståelse. Parterne opererer bare i forskellige kontekster. Man kan godt agere som 'Public Intellectual', selv om man har job på uni'. Det er et personligt valg, og det kræver mod. Men rammerne og betingelserne er desværre ikke blevet bedre; så under den neo-liberale tidsånd kan det have store personlige omkostninger at gå op mod mainstream-Academia og –medier”.

”Lærere er en af de vigtigste ressourcer i demokratiet til at opbygge færdigheder, værdier og viden, som forbereder unge til et produktivt borgerskab. Men lærerne er mere end det: Som gruppe og som enkeltpersoner kan de danne det fristed, hvor de unge får forestillinger om det gode liv, værdighed og retfærdighed”.

Men netop nu foregår der en intensiv krigsførelse mod lærere og Academics – den engelske betegnelse for uni-lærere og forskere: ”Der føres krig mod lærere som 'Public Intellectuals', nemlig dem som insisterer på netop at opfylde læreres ideelle demokratiske opgaver. Såvel folkeskolelærere som Academics intimideres voldsomt i USA, hvis de søger at gøre læresituationen til et fristed for viden og samfundsdannelse”.

Siger professor Henry Giroux (født 1943) i telefon-interview med FORSKERforum. Giroux's radikale analyse handler om USA, men han advarer om, at de neo-liberale paradigmer også sniger sig ind i Canada og i Europa, ”selv om der i Europa er tradition for kollektive former, som vil reagere på angrebet på de offentlige strukturer og velfærdsordninger”.

Reduktion af lærerjobbet

En serie af store uddannelsesreformer og en markant forringelse af amerikanske folkeskolelæreres arbejdsbetingelser og rettigheder har præget den amerikanske uddannelsesdebat i de seneste tiår. Og den udvikling er dikteret af meget stærke kræfter, mener Giroux.

Neo-liberale kræfter – og industrien – ønsker, at uddannelsessystemet producerer teknikere, som kan gå lige ind i givne jobfunktioner, og som er lykkelige konsumenter, der ikke stiller spørgsmål.

”Folkeskolelærere skal groft sagt reduceres til mellemuddannede teknikere, en slags sælgere af viden, færdigheder og værdier, som har mindre at gøre med dannelse end med jobtræning. Eller værre i de socialt værste kvarterer i USA, hvor lærerne agerer sikkerhedspersonale ansat til at disciplinere og opbevare eleverne”, lyder den kyniske analyse.

”Og hvis folkeskolelærere tidligere havde velrespekterede jobs i lokalsamfundet, så oplever de en voksende magtesløshed over deres pædagogiske arbejdsvilkår, samtidig

Lærere som 'offentlige intellektuelle' ...

Skoler og uni'er skal være supermarkeder, studerende være konsumenter og lærere være entreprenører,

lyder samtidsanalysen fra kendt amerikansk pædagogik-professor

“

Undervisningen afpolitiseres, når religion sniger sig ind, når samtidsundervisning reduceres til fortællinger om det ideelle demokrati, når magtrelationer forsvinder osv.

Professor Henry Giroux

med at jobbets almenyttige idealer mistænkeliggøres og ikke mindst, at den offentlige respekt om deres arbejde langsomt siver”.

Den neo-liberale logik

”Neo-liberalismen fejrer konsumenten frem for borgeren. I den neo-liberale logik skal skoler og uni'er være supermarkeder, studerende er konsumenter og lærere skal tvinges til at agere som entreprenører. Spørgsmålet om, hvilke studieforbud der er nødvendig for, at studerende bliver informerede og aktive borgere, bliver ikke stillet”.

Også uni' udsættes for massivt pres: ”Den neo-liberale rammesætning af offentlige skoler og uni'er er baseret på en korporativ ideologi, som betyder standardisering af curriculum, top-down ledelsesstyring, kurser der promoverer private entreprenør-værdier og reduktion af uddannelse til jobtræning. Undervisningen afpolitiseres, når religion sniger sig ind, når samtidsundervisning reduceres til fortællinger om det ideelle demokrati, når magtrelationer forsvinder osv.”

Det neo-liberale regime har også en iboende afsky for kritiske ideer, pluralisme og modsigelse i offentligheden, som ikke er direkte bundet op på markedsværdier, business-kultur, økonomi eller produktion af kortsigtede økonomiske gevinster, mener han. På samme måde er humaniora og den frie kunst nedvurderet og tilpasset. Den bliver kun tålt, hvis den kan retfærdiggøres ud fra økonomiske rationaler som nødvendigt for kommunikation og sprog i det moderne informationsfund.

Degraderingen af USA's uddannelsessystem fører til 'masseanalfabetisme', hvor en stor del af befolkningen kun får deres informationer via tv, især Fox-kanalen. Uddannelsessektoren har et stort ansvar for, at pop, underholdning og overfladiske nyhedsklip er med til at afpolitiserer borgerne.

Uni' som uafhængig og kritisk base

Neo-liberalismens effektivisering forringer ansættelsesbetingelserne. Der sker en udtynding i fast-ansættelser (”tenure”). Lærerstaben reduceres til deltidsarbejdere:

”Uni-lærere er i denne tankegang en simpel gruppe af billig arbejdskraft, en gruppe uden magt og indflydelse, samtidig med at der sker en udhuling af den medbestemmelse, som forskersamfundet (”Academics”) tidligere havde som en definatorisk akademisk ret”.

”Kritiske Academics udelukkes fra mainstream-medier og karakteriseres som marginale, ja selv 'undergravende'. Men retfærdigvis skal siges, at mange US-Academics har elendige vilkår med horrible arbejdskontrakter (uden 'tenure'), som ikke giver tid til at adressere noget til en større offentlighed. Eller de trækker sig tilbage til et højt specialiseret, professionaliseret sprog svarende til standarder for 'akademisk excellence' – et sprog, som ikke retter sig mod offentligheden, og som få forstår”.

”Et klassisk uni' er defineret ved at være et offentligt rum, hvor modsigelse, kritisk dialog, social ansvarlighed og social retfærdighed er positive pædagogiske værdier – et fundament til at bibringe studerende viden og færdigheder, som samfundet og jorden står over for. Sådanne offentlige sfærer er særligt vigtige i tider, hvor magtfulde økonomiske og politiske interesser belejrer offentlige rum og begrænser kritik og kritisk tænkning”, siger han.

Men det neo-liberale regime truer det uafhængige og kritiske uni': ”Universitetet er et offentligt gode, som skal tjene den menige borger og har et ansvar for at uddanne de studerende til at være ansvarlige borgere, der kan tænke og analysere kritisk, agere efter overbevisning samt være aktive borgere. I mine øjne har lærerne derfor også en pligt til at berøre vigtige sociale og politiske spørgsmål i undervisningen – men under den nuværende tidsånd risikerer de at blive beskyldt for at politisere og for at forvride lærerens 'professionalisme' og 'objektivitet'...”

Reaktion: Skab en offentlig pædagogik

Forskningsfrihed og undervisnings-pluralisme er ikke givet, men er noget, som der er magtkamp om, og som uni-Academics må slås for. For at modstå den neo-liberale korporatisme må vi udvikle fælles offentlige rum og praksiser, som ikke er konkurrerende, som modstår instrumentaliserings og som bryder den privilegerede akademiske osteklokkes isolation.

“

Nogle skal jo skabe forbindelsen mellem borgernes liv og beslutningstagernes politik, for ellers anerkender man distancen og fremmedgørelsen mellem disse sfærer

Professor Henry Giroux

”Lærere og Academics må tage aktivt ansvar for at undervise i det, der kan forme elever og studerende som aktive borgere. Det betyder også, at de må deltage aktivt i at skabe formål og betingelser for læring. Men det er umuligt, hvis lærerne har lille indflydelse over deres arbejde. Og det er her, at lærerjobbet afviger fra alle andre jobs ved at have en særlig normativ og politisk dimension”, siger han og peger på, at der må etableres en ny etisk og politisk praksis – en offentlig pædagogik – hvor langt flere påtager sig rollen som ”Public Intellectuals”, der med offentlig pædagogik ”løfter komplekse analyser ind i den offentlige sfære”:

”Det er en pædagogik, hvor Academics ikke holder sig tilbage fra at rejse eller deltage i kontroverser, og hvor de er villige til at egen drift at skabe offentlighed om sager, som ellers er tabuiserede. Og de må heller ikke holde sig tilbage fra at skabe sammenhæng mellem borgernes private forhold og bredere samfundsproblemer, fx om boligforhold, miljø, børns uddannelse osv. Nogle skal jo skabe forbindelsen mellem borgernes liv og beslutningstagernes politik, for ellers anerkender man distancen og fremmedgørelsen mellem disse sfærer”.

jø

Den store danske konsensus

Forskere burde blande sig langt mere i kontroversielle samfundsdebatter, mener forfatteren og journalisten Carsten Jensen. Men at det ikke gøres uden omkostninger og eksklusionsrisiko, oplever han selv

”Jeg har ingen ambitioner om at blive ’en respekteret intellektuel’ – måske tværtimod. Jeg oplever ikke, at jeg og især den såkaldte ’intelligentsia’ inden for humaniora har meget at sige hinanden. Der hersker vel nærmest en slags gensidig foragt”.

Forfatteren og journalisten Carsten Jensen siger det ikke med nogen bitterhed. Det er en simpel konstatering, der bliver afleveret af et skævt smil.

”Jeg har aldrig været populær i akademiske kredse. Over 30 år er jeg måske blevet inviteret ti gange til arrangementer på uni. Dog skal nævnes, at jeg i 2000 som et lyn fra en klar himmel blev udnævnt til adjungeret professor ved SDU. Jeg var meget beæret – og så skete der aldrig mere. Jeg har somme tider spekuleret over, om det i virkeligheden var en anden Carsten Jensen, de troede, de havde udnævnt?”

Jeg kan ikke afgøre, hvad den manglende kontakt fortæller om mig eller om universitetet. Men det har vel noget at gøre med den rolle, som jeg indtager i offentligheden. I mange akademikeres øjne er jeg sikkert bare en populistisk ballademager. Den rolle vil de pæne akademikere helst ikke forbindes med”.

Intellektuelles rolle: ”Røvkedelig diskussion

Da FORSKERforums reporter henvendte sig til Carsten Jensen for at få et interview om hans syn på ’public intellectuals’ i Danmark – og danske uni-læreres rolle især – svarede han noget aggressivt tilbage:

”Jeg anser diskussioner om ’de intellektuelles rolle’ for røvkedsommelig og spild af tid. Jeg har meget lidt respekt for akademikere i humaniora, som jeg har mest kendskab til. De er passive i betydende samfundsdebatter og bidrager ikke reelt til en informeret offentlighed. De bruger kræfterne på intern faglighed og meritering. Indbyrdes drøfter de godt nok deres egen rolle som ’intellektuelle’, men jeg fristes til at sige: I stedet for at tale om den, så gør dog noget i den store offentlighed ...”.

Hans primære interesse er samtidsanalyse og litteratur, men har – uden at nævne navne – ikke megen respekt for

universitetshumaniora: ”Humaniora burde være en bastion for oplysningstiden. I stedet er meget humaniora endt som de sidste gylp fra en post-strukturalistisk tradition, hvor verden ses som en tekst og det menneskelige subjekt ikke findes”, griner han. ”De har en position, og det er at holde fast i deres faste uni-job og i deres interne – verdensfjerne – meritering. Nogle poserer som radikale-inspireret af Negri og Hardt – men de er ikke andet end katederradikale”.

Da reporteren trods denne barske karakteristik alligevel insisterer på Carsten Jensens bud på, hvilken rolle ”public intellectuals” spiller i Danmark, er svaret kort: ”Desværre lille. Der er ikke tradition for at ’frie intellektuelle’ har en platform og en offentlig rolle i Danmark. Det er ligesom en position, som man selv må opfinde og erobre – i modsætning til ’public intellectuals’ i USA, Frankrig, Tyskland og England”.

Den nyliberale tidsånd

Carsten Jensen er ikke ukendt med den akademiske verden. Han er magister i litteraturvidenskab (1981), men hoppede så over til en journalistisk karriere med samfundskritiske essays, artikler og reportager for i midten af 1990’erne at blive forfatter på samtidsessays, rejsebeskrivelser og skønlitterære romaner. Lige nu arbejder han på en roman om krigen i Afghanistan.

Han oplever, at debatklimate har ændret sig meget i seneste tyve år: ”Det fortæller noget om den neoliberale tidsånds disciplineringsproces, som begynder meget tidligt. Hvis man går et par generationer tilbage, så var der meget aktive debatter, ud fra at man havde en bevidsthed om at være en slags elite med indflydelse på samfunds udvikling. Men sådan er det ikke nu, hvor intelligentsiaen tilpasser sig taktisk til den nyliberale tidsånd, som er styret af økonomiske rationaler, og hvor de studerende målretter sig mod kravene i den næste eksamen og til deres jobmarked. ’Fra forskning til faktura’ hedder mottoet i stedet for fra ’forskning til borgerne’...”

Endelig er der i det moderne ”informations-samfund” et voksende behov for

informationer: ”Alle taler om ytringsfrihed. Men demokrati er ikke bare ytringsfrihed – det er jo ikke nok at skribe sin mening ud; den må også være kvalificeret”, forklarer han.

”Forudsætningen for demokratiet og ytringsfriheden er, at vi har adgang til information. Ytringsfriheden er nemlig ikke bare retten til at skribe sine meninger ud; dens forudsætning er en oplyst og informeret offentlighed. Hvis der i offentligheden er mangel på relevant viden, så er borgernes muligheder for at orientere sig og danne sig en holdning begrænset. Derfor har de informerede – herunder forskere – en forpligtelse til at gå ud med deres viden – også når den er kontroversiel”.

“

Hvis der i offentligheden er mangel på relevant viden, så er borgernes muligheder for at orientere sig og danne sig en holdning begrænset. Derfor har de informerede – herunder forskere – en forpligtelse til at gå ud med deres viden, også når den er kontroversiel

Carsten Jensen

Valg: Loyalitet overfor staten eller over for borgerne?

”Der er i det akademiske en tendens til at nedvurdere det, som har med offentlig kommunikation at gøre. Det er nogle steder diskvalificeret som underlødigt at blande sig offentligt. Men forskere er i almenhedens og offentlighedens tjeneste, og de finansieres af skatteyderpenge. Det er ikke staten, men borgerne, der i sidste ende er deres arbejdsgivere. De burde overveje, hvor deres primære loyalitet ligger. Det er et privilegium at kunne forske, men der følger også en forpligtelse med, over for demokratiet”.

Carsten Jensen er helt klar over, at det ikke er omkostningsfrit at komme med udmeldinger, som ikke holder sig inden for den store konsensus. Selv om den statsansatte uni-forsker ikke risikerer direkte fyring, så er der andre indirekte eksklusionsmekanismer som tab af kollegial og offentlig status, karriere der går i stå, kontrakter der ikke fornyes o.a.

”Står man på borgerens side og insisterer på dennes ret til at blive informeret, kommer man nemt på kollisionskurs med et politisk system, der ofte kun af navn står på ’borgerens side”.

Neo-liberale økonomers herredømme

Carsten Jensen kritiserer danske uni-forskere for deres passivitet: ”De har jo ikke en

forpligtelse til at blande sig i hvad som helst, men dog i det mindste i det, som de har en videns- og forskningsbaseret viden om. Og her har de især i kontroversielle og vigtige samfundssager en forpligtelse til at blande sig – også af egen drift. Men alt for få blander sig, selv om de faktisk har forudsætningerne og viden til det”.

Han føler sig ikke kvalificeret til at kritisere de samfundsvidenskabelige fag indefra, ”selv om min journalistik vel er en slags statskundskab i praksis ...”

Men samfundsvidenskaberne får alligevel et hug, for deres eksperter er langt fra upartiske eller systemkritiske: ”Det mest åbenlyse eksempel i disse neoliberale tider er, at økonomi er blevet ophøjet til naturvidenskab, som ikke står til diskussion. Der præsenteres neoliberale dogmer som naturlove, og det er ganske ødelæggende for debatten, for det ekskluderer andre fortolkninger (fx Keynesianisme). Økonomer udenfor den neo-liberale konsensus er tavse eller får ingen plads. Og hvis de endelig kommer på, så præsenteres de ikke som eksperter, men nærmest som dissidenter”.

“

Mange forskere har en stor viden, som de dog ikke bringer i spil i offentligheden. Folk risikerer at blive karrieremæssigt 'dead man walking', hvis de bliver alt for åbenmuntede. Det er et fagligt, personligt valg ...

Carsten Jensen

En lang række forsømmelser

Der er en lang række sager, som intelligent-siaen og uni-forskere kunne have blandet sig i og kvalificeret, mener Carsten Jensen:

”Kulturkanonen kunne de godt have blandet sig i. De kunne have kvalificeret debatten ved at påpege, at selve ideen om en kanon er nationalistisk, og at etnisk renhed er en fiktion, eftersom dansk kultur er påvirket af strømninger fra hele verden, ja faktisk er utænkkelig uden inspiration fra især resten af Europa”

Og så er der i øvrigt ytringsfrihedsdebatten: ”I 00'erne hørte vi ikke om andet end 'værdi-debat', hvis ypperste blomst var pøbelagtige verbale overgreb på fremmede, og det eneste svar fra intelligentsiaen var i ytringsfrihedens navn at forsvare de mest ubehageliges ret til at ytre sig – uden at gå ind i debatten om, hvad der egentlig blev sagt. Her var der alt for få, som blandede sig.

Min motivation til at blande mig skyldes simpel retfærdighedssans og en lille smule

indlevelsessevne. Hvis nogen synes, det lyder patetisk, så lider jeg af allergi overfor de fordrejninger og fortielser, som er så udbredt i politik og massemedier. Jeg føler, at jeg som borger i et demokrati har en pligt til at gøre det”.

Og endelig kunne mange flere have blandet sig i Carsten Jensens hjertebarn igennem mange år, Danmark som krigsførende nation. Her er der enkelte forskere, hvis indspil han har stor respekt for, mens alt for mange spiller systemets spil. Han vil ikke nævne navne, dog gør han en undtagelse ved at fremhæve professor Mikkel Vedbys kritiske bog ”*Den gode krig?*” som fremragende og en stor inspiration.

Eksklusion

Den fraværende debat om den danske krigsdeltagelse – og stemplet på de skeptiske som nærmest fundamentalistiske 'krigsmodstandere' – afslører aktuelt ytringsfrihedens grænser i Danmark. Han har været ude for mange eksklusioner. Et af de mest markante kom fra en respekteret højre-intellektuel, nemlig Per Stig Møller (Kons.). Da Møller blev bedt om at optræde i et radioprogram og debattere Afghanistan med Carsten Jensen, så afviste eks-udenrigsministeren det med den begrundelse, at Jensen er ”*udemokratisk, hadefuld og u-dansk*”:

Carsten Jensen: ”Politikerens valg af ord som udemokratisk og udansk er udtryk for en bestemt holdning til demokratiet, når patriotisme overruler saglige argumenter og debat. Visse emner er pludselig ikke til debat. Og hvis man alligevel prøver, bliver man ekskluderet. Jeg tror ikke, at det er meningen med Grundloven”.

Små tricks til at komme på

”Jeg har da også skabt mig fjender, for jeg står ikke tilbage for at være respektløs, uforskammet og satirisk, når jeg synes at en offentlig person trænger til et spark i nosserne. Men bemærk lige, at fokus er på kritik af magthavere; jeg slår kun på nogle, som er større end mig selv”.

Han er meget bevidst om sin offentlige rolle og position – og udnytter den gerne: ”Når ingen andre påtager sig rollen som nødvendig modsiger og opponenter, så gør jeg det. Og når jeg har et vist gennemslag, skyldes det kynisk set ikke det, jeg siger, men måden, jeg siger det på. Jeg kender og bruger en række tricks til at komme på, for derefter at bruge

min taletid til at kvalificere og begrunde synspunktet”, fortæller han.

”Jeg siger ikke, at forskere skal kopiere mine retoriske tricks. De kunne jo nøjes med at bruge deres forsker-autoritet til at komme på ...”

Fordi han bruger tricks på at komme på, dømmer mange af forfatterens opponenter ham ude som 'demagog'. Og selv om hans modstandere vil hævde det modsatte, så vælger Carsten Jensen faktisk sine kampe med omhu:

”Jeg siger nej til tre ud af fire tilbud om at bidrage eller optræde. Først og fremmest vil jeg kun optræde, hvor jeg føler mig kvalificeret. For det andet ønsker jeg ikke at optræde som en cirkushest, fordi et medieindslag – ud fra journalistisk dramaturgi – skal bruge kontradiktion og opponens. For det tredje vil jeg gerne vide, hvem jeg skal op imod – hvor jeg typisk vil sige nej til at optræde i sort-hvide debatter med den yderste højrefløj”.

ja

Den danske krigsdeltagelse

Carsten Jensen har siden 1970'erne rejst i Afghanistan. Og så blev han stærkt optaget af den danske krigsdeltagelse på Balkan og senere i Afghanistan. Og hans indignation er stor:

”Vi lovede så meget i Afghanistan, og vi har ikke holdt noget af det. Politikerne har ikke sat sig ind i noget som helst. Der er ingen vilje til en dybtgående debat om de fejl, som har kostet både danske og afghanske liv. Ingen har påtaget sig den rolle at være seriøs og vedholdende opposition, og så har medierne svigtet. Den manglende debat og oplysning er en meget vigtig grund til, at danskerne i opinionsundersøgelser har kunnet fremstå som et af de lande, hvor der vedblivende er opbakning til krigen”, siger han.

”Der er alt for mange grupper i det danske samfund, som har haft glæde af krigen, og så er det mindre væsentligt, at afghanerne ikke har haft det: Det danske militær har kunnet få afprøvet sit isenkram og personel i praksis (trods 42 dræbte). Det har været en god krig for diplomaterne, for de har fået udvidet deres netværk (især i Washington). Og det har været en god krig for politikerne, for de har virkelig lært noget om at styre den folkelige opinion i tæt parløb med medierne”.

”Ikke omkostningsfrit at stikke snuden frem

Arbejdsmarkedsforsker Henning Jørgensen var bramfri ekspert om lærer-konflikten. Nogle beskyldte ham for at politisere

”Det er ikke omkostningsfrit at stikke snuden frem som ekspert”, konstaterer AAU-professor Henning Jørgensen. Han og AAU-kollega Flemming Ibsen var uden konkurrenter de mest citerede eksperter, da medierne søgte kommentarer til, hvad konflikten mellem KL og lærerne handlede om, og med forudsigelser på, hvordan og hvornår den ville ende.

Hvorfor ringer medierne til jer?

”Vi har længst beskæftiget os med arbejdsmarkedet, skrevet bøger om det siden 1979. Viden er en forudsætning, men vi kan også udtrykke os, så det kan forstås af menigmand, uden at give slip på vores faglighed. Og vi er heller ikke bange for at sige tingene lige ud. Vi har mange års træning i at tale i overskrifter, som medierne kræver – uanset om du som forsker gerne ville have en mindre snæver ramme”.

Henning Jørgensen besvarede pligtskyldigt spørgsmål, for han betragter det som en central del af sit job som forsker. Han stiller som krav til sig selv, at han har særlig forskningsbaseret viden på området: ”Som arbejdsmarkeds ekspert skal man kende historien, kunne sætte det, der sker organisatorisk og politisk, i forhold til det, der er sket, og til teorierne. Man skal kende overenskomsterne, også detaljerne i dem, og man skal kende aktørerne.

Henning Jørgensen tog fejl

I sådan en kontroversiel konflikt risikerer eksperter som Henning Jørgensen at optræde som spåkoner. Professoren sagde rigtig mange gange, før lockout'en trådte i kraft, at den maksimalt ville vare 8-10 skoledage, før der ville komme indgreb. Det holdt jo så ikke helt, for den kom til at strække sig over hele 18 dage. *Er det ikke lidt pinligt?*

”Jo, selvfølgelig. Men samfundsvidenskab er ikke naturlove; det handler bl.a. om politik og om politiske beslutninger. Jeg troede ret fast på, at der ville blive et hurtigt indgreb, for det var logisk. Og logikken voksede faktisk i takt med konflikten, for det var åbenbart, at KL og Regeringen ikke ville forhandle om noget som helst; forligsmanden fik slet ikke noget at arbejde med.

Alligevel trak det helt meningsløst ud. Der skete ikke en dyt i 18 dage, men skinneth af legitimitet for ’den danske model’ skulle angiveligt sikres”, svarer han og tilføjer:

”Retfærdigvis synes jeg dog overordnet set, at jeg ikke skød helt forkert, da jeg allerede i januar vurderede, at der ville blive

SKUDT FRA HOFTEN

lockout, og at forligsmanden ikke fik noget spillerum. Og hvad angår selve indholdet i lovindgrebet med diktater til lærerne, ramte jeg også nogenlunde plet”.

Hvad kan forskere bruge indicier til?

Under forløbet kom der oplysninger frem om stærke indicier på en drejebog for forløbet som var aftalt mellem Regeringen og KL, men hvordan håndterer forskere indicier?

”I lærerkonflikten var der stærke indicier på, at forspil og drejebog blev forhandlet i en særlig lukket konstruktion mellem topembedsmænd fra KL og Regeringen – og konstruktionen blev i øvrigt senere kritiseret af Ombudsmanden.

Forskere skal så vidt muligt fortælle, hvad der er deres kilder og kriterier for bestemte vurderinger, men i medieindslag er der altså ikke plads til fodnoter. Og forskere kan jo ikke vente med at udtale sig om sager, før de har en rygende pistol med endegyldige beviser. Men vi må gerne udtale os på baggrund af stærke indicier, så længe vi gør opmærksom på, hvad det er for indicier.

Om vi havde en rygende pistol? Lad mig sige det på denne måde: Hvis vi havde deciderede udsagn om fra KL-borgmestre på, at de var lovet et regeringsindgreb, så ville det være en rygende pistol!

Hvor penibel sagen var for Regeringen, fortælles ved, at finansminister Corydon faktisk klagede til DR over, at Flemming Ibsen og jeg udtalte, at der var stærke indikationer på et aftalt forløb. Han mente, at vi blev brugt politisk af DR, som vi måtte sende en skriftlig redegørelse. Og selvfølgelig afviste DR klagen”

CEPOS: Arbejdsmarkedsforskere politiserer

Der kom skarpe politiske reaktioner, da AAU-forskerne udtalte sig om den kontroversielle lærer-konflikt. Forskningschef Henrik Christoffersen fra den ultra-liberale tænketank CEPOS var måske grovest med en

mistænkeliggørelse af Jørgensens faglighed og uafhængighed: Der findes seriøs forskning, og så er der arbejdsmarkedsforskere. Og især Henning Jørgensen fremfører personlige politiske synspunkter uden forskningsmæssig dækning. Nogle arbejdsmarkedsforskere er tilmed partiske, for de er finansieret af fagbevægelsen, sagde CEPOS-manden (i Berlingske Tidende).

”Det er ikke bare vrøvl, det er uhyrligt nonsens. Vi har ikke fået en krone fra Danmarks Lærerforening. På vores center CARMA udgør støtte fra forskningsråd, ministerier og EU langt størstedelen af finansieringen”, svarer AAU-professoren, der har bedt om en offentlig undskyldning fra CEPOS-chefen.

”Men vi gør måske mange sure med vores forskningsformidling: Arbejdsgivere, fagforeninger, borgerlige politikere, socialdemokrater og Corydon. Alle har de deres interesser og dagsorden, som de ikke ønsker modsagt. Nogle går så langt som at mistænkeliggøre os eksperter som ’politiske aktører’. Hvis journalister oplevede, at jeg snyder på vægten eller er utroværdig, ville jeg jo ikke blive ringet op igen”, svarer Jørgensen.

”Og CEPOS-manden? Han går efter manden og ikke efter bolden. CEPOS har ikke meget med forskning at gøre; det er en politisk-ideologisk tænketank, som gerne vil have amerikaniseret det danske arbejdsmarked og derfor modarbejder ”den danske model” og dennes sikkerhed for arbejdstagerne”.

Meningsmaskine?

Er Henning Jørgensen ikke bange for at blive kaldt en meningsmaskine?

”Næh. Jeg siger nej til at udtale mig om emner, som jeg ikke har forstand på. Ud af 5 journalister, får de 2-3 at vide, at de skal snakke med nogle andre. Men jeg bruger enorm tid på at betjene medierne også uden for referat.

Er der ikke noget om, at AAU-forskere får personlige tillæg oven i lønnen for at optræde i medierne?

”Jo, men vi er altså ikke på linjebetaling. Der er et loft på, hvor meget hver enkelt kan få, og det loft rammer Flemming Ibsen og jeg altid, først på året. Så vi spinder ikke guld på at optræde mange gange i medierne”.

Kunsten at introducere og præsentere

- er voldsomt undervurderet i den akademiske verden, mener Robert Appelbaum i anledning af konferencsesæsonen

Vi skal hele tiden – hvis vi ellers ejer takt – præsentere andre personer for hinanden. Det er så meget rutine, at vi tænker på det som en helt naturlig ting og ikke som noget kulturelt betinget. Men det er en kunstart fyldt med farer – ikke så meget for den, der bliver præsenteret som for den, der præsenterer.

Jeg tænker selvfølgelig på akademiske introduktioner, som f.eks. når man skal præsentere en foredragsholder ved en konference eller forelæsning. Jeg har engang haft en kollega, som mestrede kunsten til det fulde. Han var så god til det, at man sagtens kunne finde på at melde sig til en begivenhed bare for at høre ham.

Han ejede gaven at få den enkelte til at fremstå som ikke bare kvalificeret, distingveret og yderst relevant i sammenhængen, men også spændende, glamourøs og usædvanlig, begivenhedens menneskelige ansigt, som det ville være synd og skam at gå glip af. Hans introduktioner flød ubesværet i fyldige, velformede sætninger, opløftende og opkvikkende på en gang. Men sådan var han bare: et menneske, der havde viet sig til den opgave at gøre alt, hvad han kom i nærheden af, til noget vigtigere, end det i virkeligheden var.

For mit eget vedkommende kan jeg sige, at jeg muligvis er okay til det. Jeg er bevidst om, at en god introduktion værdsættes af samtlige involverede, og derfor forbereder jeg mig og forsøger at gøre det ligesom min gamle kollega. Men det hænder, at jeg fumler med ordene, taber tråden eller mærker, at jeg ligesom forsvinder ind i en tåge, og så overkompenserer jeg med entusiasme i mangel på veltalenhed.

Jeg har kendt et par stykker, som har været elendige til det. De magter ikke at sige pæne ting om andre i fuld offentlighed. Selv om de kan være lige så velforberedte og er klare over, at deres kolleger er værdige, hakker de i det, de taber deres noter, bliver flove, skynder sig og slutter pludseligt af på en dum måde.

Det viser sig, at det er lidt ligesom at undervise. Man er på og nødt til at sige det, der siger sig selv (hvis altså det er sandt) såvel som det, der (hvis det ikke er sandt) ikke burde siges overhovedet.

Roland Barthes trak engang en parallel mellem læreren i undervisningslokalet og analysanden på psykologens briks. Foran sine elever udsættes læreren, ifølge Barthes, for den store Anden. Og sådan er det også for den, der skal præsentere en kollega. Man tror, man yder en tjeneste, og det gør man også. Men samtidig udsætter man sig for sit eget kringledede væsen, al den stund den frygtelige tavshed lurer.

Engang havde jeg en professor i Californien, som altid var den klogeste i lokalet uanset, hvor han måtte befinde sig. Desværre var han også meget bevidst om det. Desuden var han af den mening, at han ligeledes var uovertræffelig som vært ved store akademiske begivenheder, herunder til at præsentere gæstetalere. Men han var ikke god til det, dertil var han alt for selvbevidst og ofte fornærmende. Det endte altid med, at det blev pinligt.

Ved en enkelt lejlighed oplevede jeg, hvordan han foran en særlig stor forsamling forsøgte at præsentere en meget berømt forsker. Det var en kvinde, og hun var lille og tyk. Han ævlede løs i mere end fem minutter, men der var ikke noget af det, der fungerede. Og så, da han for 117. gang understregede, hvor meget han beundrede hende (om end det sikkert var løgn), erklærede han med stor entusiasme, at han havde det med at følge med i denne kvindes karriere som med at følge "en fuldblodshoppe på væddeløbsbanen".

Og så gjorde han en kunstpause. I den tavshed, der fulgte, tabte forsamlingen både næse og mund. Det var et i psykoanalytisk henseende forudsigeligt, men ikke desto mindre forbløffende øjeblik: Vores professor havde netop sammenlignet sin berømte gæstetaler med en hest.

Forfatteren: Robert Appelbaum er professor i engelsk litteratur ved Uppsala Universitet.

Kilde: THES 7 februar 2013 i Martin Aitkens oversættelse

DILEMMA

Over-undervisningsbelastning

Jeg holder egentlig meget af at undervise. Det er inspirerende at opdatere sin undervisning, så den lever op til kravene om at levere "forskningsbaseret undervisning" og man får altid en eller anden meningsfuld respons fra begavede studerende. Og så er det da tilfredsstillende, når videbegærlige studerende rykker i én for at få mere at vide. Det bekræfter mig i, at jeg gør en forskel.

Så langt så godt. Problemet er, at der sker et enormt misbrug af min velvilje og pligtopfyldenhed. Jeg har nemlig slet ikke tid til at undervise inden for de rammer, som jeg får afstukket. FORSKERforum 263's oversigt over forberedelsesnormer var udmærket, men den fortalte kun om den formelle ramme. Hvis jeg fx får 2,5 times forberedelse pr. konfrontationstime med de studerende er det mit individuelle problem at holde mig inden for rammen. Det betyder, at jeg er nødt til at have enormt fokus på, at uret tikker. For det andet er det mere reglen end undtagelsen, at tidsnormen overskrides, så jeg må tage "fritiden" i brug for at levere et anstændigt stykke undervisningsarbejde, hvis jeg skal opfylde fagets og mine egne ambitioner. (Det forklarer, hvorfor hum-lektorer har en arbejdsuge på over 46 timer egentligt!).

Nu er mit og mine kollegers påtrængende problem, at vi har været overbelastede i årevis, og har nået en vis grad af nedslidning. Jeg har flere kolleger, som er gået ned i langtidssygemeldinger med stress eller udbrændthed. Jeg kan fuldstændig genkende resultaterne fra Aarhus' arbejdspladsvurdering, hvor 25 pct. af AU-humanisterne oplever "stærke stresssymptomer" (på samf' er det 'kun' 17 pct. og på science-sund' er det 13 pct.). Her er det bare et tidsspørgsmål, før flere går ned.

Overbelastning er altså dokumenteret. Personligt oplever jeg undervisningsbelastningen som det alvorligste tids- og arbejdsmiljø-problem. Der har været stort meroptag af studerende, men med voksende underbemanding over de sidste 5-7 år. Der er ikke blevet rekrutteret fastansatte undervisere, derimod kun deltidsundervisere til at tage toppen. Samlet set har det dog bare forøget belastningen på os fastlærere, fordi vi ud over at undervise også skal stå for den daglige drift (u-planlægning og -administration).

Når topledelsen konfronteres med overbelastningen, får vi en sang om, at ledelsen har udredninger i gang, som skal løse problemet, men ledelsen signalerer at 'bedre kommunikation' og 'bedre ledelse' bliver en del af løsningen. Samtidig kommer der også et hint om, at vi/jeg selv er en del af stress-problemet, fordi vi/jeg er så engagerede, at den individuelle tidshåndtering bliver dårlig.

Og når vi klager vores nød til vores institutleder – som faktisk forstår problemet – bremser vi hurtigt af, at hans regneark fortæller, at betingelser er, som de er – han ikke får noget ud af at appellere til højere magter.

Det er enormt frustrerende og skaber afmagt, for *hvor er den instans, hvor vi/jeg bliver taget alvorligt, før flere af os går ned med stress eller udbrændthed?*

Herfra er der faktisk kun de individuelle løsninger tilbage:

Hold dig inden for tidsnormen. Undervis på rygmarven og læn dig op af tidligere standarder. Det kan godt være at undervisningen bliver fagligt og personligt utilfredsstillende, men sådan er rammen. Og så må du leve med, at undervisningen ikke giver glæde og pay-back til dig – noget som ellers netop er tilfredsstillende ved undervisningen, når læreren har tiden til fordybet forberedelse.

Mest radikalt kan jeg jo også satse på frikøb, nemlig via en ekstern forskningsbevilling at 'købe' mig fri fra undervisningen.

Hvilken strategi skal jeg vælge?

Endelig er der et tredje aspekt: Hvorfor tillader politikere og uni-bestyrelser, at betingelserne mellem hovedområderne er så ulige? Det er sigende, når FORSKERforums analyse af forberedelsesnormer afslører, at normer er indført på hum' og samf' som et værn mod misbrug. Men nat', med' og teknik har åbenbart langt bedre undervisningsressourcer end os, for de har ikke brug for normer.

Aarhus' apv afslører da også meget uens undervisningsbelastning. Lærerne på hum' med 12 t. /uge og samf' med 11 t. /uge bruger mest på undervisning og forberedelse, mens de på nat' og sund' kun bruger 4-6 timer /uge. (Omvendt med forskning).

Nedkørt humanist

Etikeren: Individualisering?

Som jeg læser dit brev, kan det sammenfattes i fire punkter: Jeg kan lide at undervise, men jeg bliver udnyttet og misbrugt. Konsekvensen er, at jeg sandsynligvis går ned med stress. Hvad skal jeg gøre?

For at svare på det sidste punkt er det nødvendigt at skille problemet i en faktuel og en etisk side. Du anfører en række aktuelle fakta om forskelle i undervisningsbelastning mellem de forskellige hovedområder og spørger meget naturligt, om de er rimelige, og hvem der har ansvaret? Selv om det er empirisk understøttet og forståeligt følelsesmæssigt, er det måske en for simpel vinkel.

Man er nødt til at forstå den strukturelle og historiske sammenhæng bag 'topledsens' beslutninger for at stille noget op med den. Den hele misère starter faktisk for flere århundreder siden, da det gik op for kloge driftsherrer, at vejen frem for større produktivitet ikke var en stadig forøgelse af arbejdsdagens længde, men en intensivering af produktionen – først og fremmest understøttet af ny teknologi.

New Public Management har 'genopfundet' denne kapitalistiske børnelærdom, og da dens politiske bagmænd ikke selv kan detailstyre f.eks. de videregående uddannelser, har de indsat bestyrelser til at gøre arbejdet for sig. I faldende rækkefølge: bestyrelser, rektorer, institutledere og studieledere, der aflønnes markant bedre end deres videnskabelige kolleger for at bevare deres loyalitet over for de politiske beslutningstagere.

Disse bestyrere af den politiske vilje har også måttet overtage den økonomiske

DILEMMA-SPALTEN

FORSKERforum forelægger et dilemma, som forskerverdenen har svært ved at tale om. Dilemmaet besvares af to erfarne personer fra uni-verdenen. De er udvalgt ud fra hver deres position som hhv. ETIKEREN og KYNIKEREN. De deltager anonymt og kender ikke hinandens identitet.

Det udvalgte dilemma er inspireret af de anonyme indlæg, som indkom til FORSKERUNDERSØGELSEN 2012.

rationalitet, og systemet er så konsekvent indrettet, at de enkelte universiteter tvinges til at konkurrere mod de andre i et rastløst forsøg på at få del i de offentlige bevillinger. Herunder i 'garantier' for antal undervisningstimer pr. studerende – fuldkommen uanset fag, pædagogisk metode og kvalitet. Universiteterne skal levere tal, for det er det eneste, de politiske beslutningstagere kan forstå. Desværre siger universitetsledelserne ikke konsekvent nej til denne ignorering af akademisk standard. Det hævner sig, for det slår ind på den enkelte akademikers selvværd og professionsetik.

Sat på spidsen: Er det *dit* problem? Nej.

Que faire?

Problemet må konfronteres på dets eget niveau, og det er ikke individuelt. Individualisering er ikke en del af løsningen, men en forhindring. Du må vænne dig til at tænke løsninger på almene problemer i kollektive former. Ikke for at fralægge dig et personligt ansvar, men for at konfrontere problemet på dets eget niveau. Hvis du *ikke* gør det, handler du faktisk *uetisk*, for så bekræfter du på den ene side 'systemet', og på den anden side skubber du ansvaret for en ændring over på andre. Du må altså træde i karakter på mindst fire planer: blandt dine kolleger, over for dine studerende, i forhold til din fagforening og i offentligheden.

Sæt fingeren på det ømme punkt: *Dit* etiske dilemma er ikke *individuel*. Det kan kun løses *politisk*.

Kynikeren: Tilpas dig konkurrencestaten

Universitetslærerne er i dag under et hårdt krydspres. De studerende kræver mere undervisning samtidig med, at ledelsen skærer i forberedelsesnormerne. Uddannelsesministeren prøver at få den bitre mandel til at glide lettere med sød tale om, at vi skal "uddanne flere, uddanne bedre og uddanne lidt hurtigere". Hvad han ikke siger højt er, at universiteterne skal uddanne billigere. De økonomiske stramninger har tidligere fået fakulteter til at tilpasse udbuddet af undervisning til kapaciteten. Den gik, indtil nogle humaniora-studerende brokkede sig offentligt over det lave udbud af undervisningstimer. Uretfærdigvis førte klagerne ikke til større bevillinger.

I stedet blev lærerne hængt ud som nogle dovne hunde, og Rigsrevisionen og ministerens embedsapparat svingede krabasken. Det gav arbejde til flere statistikere og revisorer, foruden psykologer til at hanke op i de stressramte lærere. Da lønnen til disse skulle komme et eller andet sted fra, blev der færre penge til ansættelse af lærere. Surt show! "Er der ikke en instans, som vil tage problemerne med stress og udbændthed alvorligt?" spørger du. Og hvis der ikke er, så overvejer du, om du skal slå ind på en arbejdsform, der sænker

kvaliteten af undervisningen.

Jeg tror desværre kun at de ting, du nævner, vil gøre ondt værre. Mit råd til dig vil være at lytte til Darwin og opbygge en overlevelsesstrategi baseret på tilpasning til konkurrencestatens produktionsvilkår for universitetsansatte. I konkurrencestaten er der ikke plads til hængereøve. Du må se i øjnene, at universitetet ikke længere er et fristed, hvorfra blomsten af Danmarks ungdom kan skue op mod det himmelske lys. For at klare dig i konkurrenceræset må du skrue rundsaven på albuerne og mase dig frem i første række.

Du må sørge for at målrette din indsats mod begivenheder, som giver personlig branding og bevågenhed hos magtfulde personer. Lav kun forskning, der giver BFI points og fylder meget på CV'et. Og tag et kursus hos en stand-up komiker for at optimere underholdningsværdien af din undervisning.

Hvis du følger mit råd, vil du opdage, at livet som universitetsansat humanist ikke er så svært endda. Min kære etiske kollega vil nok ikke nikke anerkendende til min anbefaling, men der er udbredt evidens for, at den virker i praksis.

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

DM's · DJØF's · JAF's · DF's · DDD's

FORSKER *forum*

164 MAJ 2003

DET FRIE UNIVERSITET (1479-2003)

afgår ved døden ved Folketingets 3. behandling d. 8. maj.

Du vil blive savnet. Vi vil huske dig for dit selvstyre og din uafhængighed. Din ufrivillige død vil efterlade et stort tomrum i vores dagligdag.

De efterladte

Sådan så FORSKERforums overskrift ud i maj-nummeret 2003, da Uni-loven var blevet vedtaget. Videnskabsminister Helge Sander kaldte det ikke en aflivning, derimod en barnedøb. Og det går barnet rigtig godt, mener Sander i dag.

10-års jubilæum: Uni-loven

Eks-minister Sander benyttede lejligheden til at rose sig selv, en enkelt socialdemokrat og tre embedsmænd. Og så smed han en stinker efter lektorer ...

I maj 2003 blev Uni-loven med større ledelsesmagt og mindre medindflydelse til de ansatte vedtaget. FORSKERforum markerede det dengang med en dødsannonce, jf. ovenfor.

Den ansvarlige minister dengang Helge Sander (V) markerede ti-års jubilæet med en jubelkronik i Berlingske. Her opremser han sine egne fortjenester på uni-fronton, idet han indførte stærk ledelse og firmatisering efter aktieselskabsmodellen ("*bestyrelser og en administrerende direktør*") og afskaffede den kollegiale ledelsesform. Han roser de socialdemokratiske politikere som banede vejen, ikke mindst nu afdøde **Jan Trøjborg**, "*der udviste handlekraft og erkendte nødvendigheden ...*". Sander glemmer dog at nævne andre socialdemokratiske ministre, **Birte Weiss** og **Frank Jensen**.

Til gengæld roser han sine daværende embedsmænd – selv om nogle vil fortolke det som udhængning: **Departementschef**

Leo Bjørnskov havde som formand for Forskningskommissionen banet vejen. **Og uni-direktør Jens Peter Jacobsen** samt **vice-direktør Rene Bugge Bertramson** "udarbejdede oplæg". Førstnævnte Jens Peter Jacobsen er fortsat i ministeriet, direktør for Uni-styrelsen.

"Lektorer med store armbevægelser ..."

Sander konstaterer, at lovens ambition om at få styrket topledelse fungerer perfekt. Der er dog behov for mere ledelsesfokus på de lavere niveauer, så "*institutedelser ikke bare besættes med lektorer med store armbevægelser og for lidt ledelsesindsigt*".

Og så lobbyer den liberale Sander – der måske varmer op til et politisk comeback – for, at der oprettes et privat uni' i hans gamle valgkreds i Midtjylland: **Lego-universitetet**, som skal være et uni', "*hvor nogle af verdens bedste forskere kunne specialisere sig tværfagligt i børns udvikling og læring inden for alle*

akademiske forskningsfelter". Forslaget er en kopi af Lego-koncernens egen ide, som Lego også fik Sander til at promovere i sin sidste tid i ministeriet.

Tidligere på måneden optrådte Sander i en mindre flatterende rolle, da han vidnede for sin veninde **Milena Penkowa** i dennes injuriersag mod Weekendavisens journalist Poul Pilgaard Johnsen. Her skulle Sander gøre sin veninde en tjeneste ved at vidne for hende. Men Penkowa gjorde ikke Sander en tjeneste ved at indkalde ham som vidne. I stedet for, at journalist Pilgaard landede på anklagebænken, var det Sander, som ufrivilligt blev placeret der, da han benægtede, at Penkowa var ophavsdamen til de 30 mystiske spørgsmål om forskningsrådene, og da hans udsagn var i modstrid med to professorers vidneudsagn.

(Se reportage s. 6: "*Nogen har løjet ...*").